

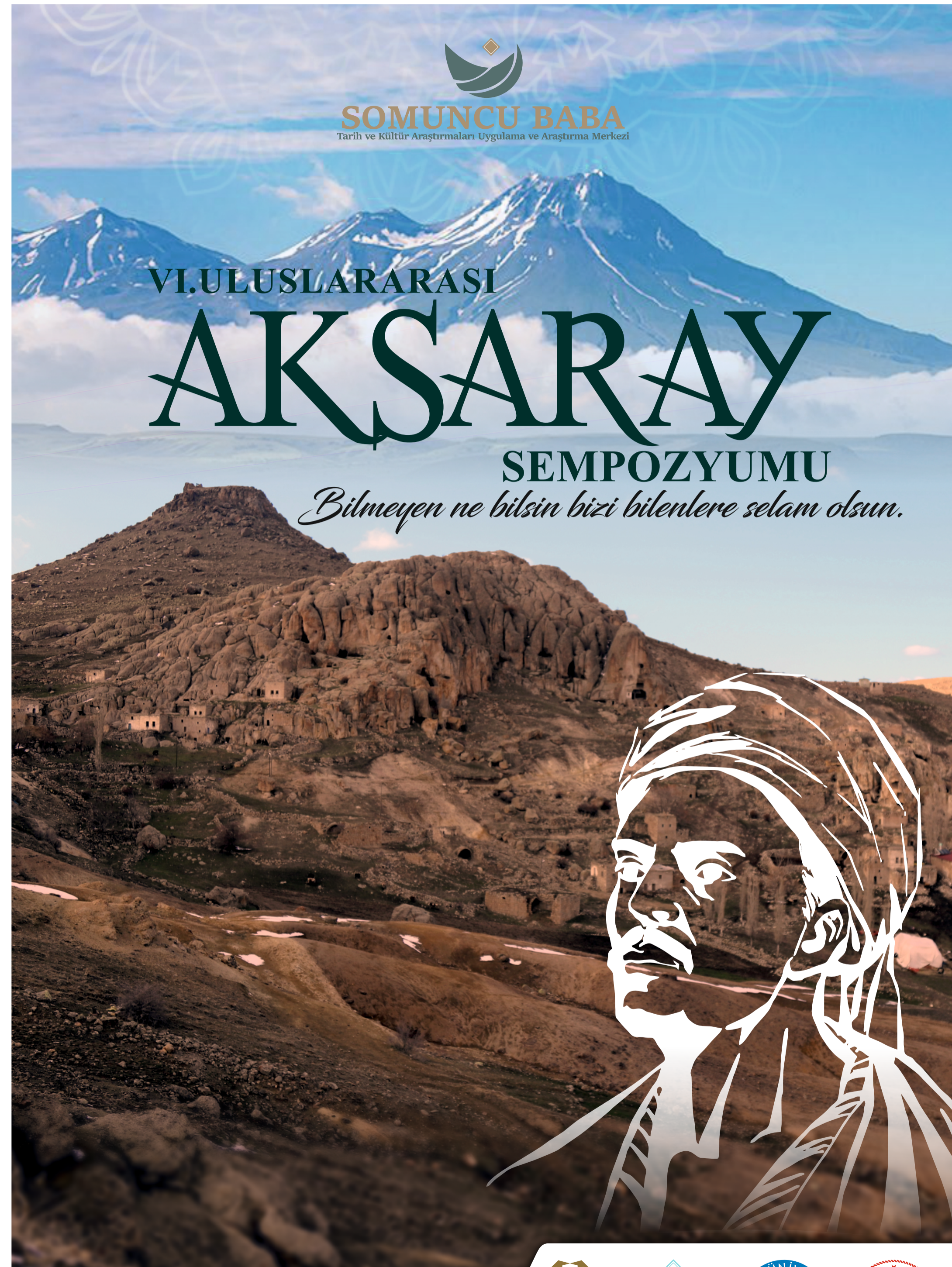
VI. ULUSLARARASI
AKSARAY
SEMPOZYUMU
Bilmeyen ne bilsin bizi bilenlere selam olsun.

27-28 EKİM 2021

VI. ULUSLARARASI
AKSARAY
SEMPOZYUMU

SOMUNCU BABA

VI. ULUSLARARASI
AKSARAY
SEMPOZYUMU
Bilmeyen ne bilsin bizi bilenlere selam olsun.

27-28 EKİM 2021

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOMUNCU BABA TARİH VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINI

VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (27-28 Ekim 2021)

Özet Metin Kitabı

EDİTÖRLER

Ramazan ATA

Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi

Ayşegül CAN

Aksaray Üniversitesi,

Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Murat AKIL

Aksaray Üniversitesi,

Aksaray Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu

Hakan ÖZDEMİR

Aksaray Üniversitesi,

Aksaray Üniversitesi, Güzelyurt Meslek Yüksekokulu

ISBN: 978-605-69519-7-8

Ekim 2021

“VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu” isimli kitabın tüm yayın hakları Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’ne ait olup her hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir kısmı, editörlerin önceden yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, bir geri çağrı sisteminde saklanamaz veya herhangi bir biçimde elektronik veya mekanik, kopyalama, kayıt veya başka yollarla iletilemez.

All rights of publication of the book “VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu” belong to Aksaray University Somuncu Baba History and Culture Research and Practice Center and all rights are reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electrical, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of editors.

Kitap içerisinde yer alan tam metinlerin Turnitin programında benzerlikleri incelenmiş ve benzerlik oranının en çok %20 olması durumu dikkate alınmıştır. Tam metin içeriklerinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Doç. Dr. Ramazan ATA
Sempozyum Başkanı

İletişim

aksaraysempozyumu@gmail.com

Sekreter

Öğr. Gör. Dr. Ayşegül CAN (Aksaray Üniversitesi)

VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (27-28 Ekim 2021)
6th. International Aksaray Symposium (27-28 October 2021)

Özet Metinler / Abstract Book

İçindekiler	
KURULLAR	VII
Takdim	IX
Sunuş	XVI
BİLDİRİ ÖZET METİNLERİ	XVIII
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ'NDE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM GÖREN YABANCI ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	1
Dr. Öğr. Üyesi Adel Fadhil abed ABED.....	1
Dr. Öğr. Üyesi Saddam Husein KAZUM	1
PROBLEMS FACED BY FOREIGN STUDENTS TAKING GRADUATE EDUCATION AT AKSARAY UNIVERSITY	2
MOLLA FENÂRÎ'NİN ÖNERMELER KONUSUNA YAKLAŞIMI	3
Dr. Adem EVMEŞ	3
MOLLAH FENÂRÎ'S APPROACH TO THE SUBJECT OF PROPOSITIONS	4
AKSARAY'DA RÂZÎ OKULUNUN İLK TEMSİLCİSİ BEDİR MUHTÂR İLE AKSARAY'DAKİ ŞEYHİ ŞEYH GAZNEVÎ HAKKINDA YENİ BİLGİLER	5
Veteriner Hekim Ahmet KUŞSAN	5
NEW INFORMATIONS ABOUT BEDİR MUHTÂR WHO THE FIRST REPRESENTATIVE OF THE RÂZÎ SCHOOL IN AKSARAY AND SHEIKH GAZNEVÎ WHO THE SHEIKH OF BEDİR MUHTÂR IN AKSARAY	6
KÜNHÜ'L-AHBÂR VE SİLSİLENÂME-İ CELVETİYYE SOMUNCU BABA'NIN KABRİNİN YERİ KONUSUNDA NEDEN SESSİZDİR?	7
Veteriner Hekim Ahmet Kuşsan	7
WHY IS KÜNHÜ'L-AHBÂR AND SİLSİLENÂME-İ CELVETİYYE SILENT ABOUT WHERE SOMUNCU BABA'S TOMB IS LOCATED?	8
EL-ES'İLE VE'L-ECVİBE BAĞLAMINDA CEMÂLEDDİN AKSARÂYÎ'NİN TEFSİR KAYNAKLARI: ZEMAHŞERÎ VE RÂZÎ ETKİSİ	9
Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA	9
JAMALUDDİN AKSARÂYÎ'S TAFSİR RESOURCES IN THE CONTEXT OF AL AS'İLAH WA A'L-AJWİBAH: ZEMAKSERİ AND RAZI EFFECT	10
MİLLİ MÜCADELEDEN CUMHURİYET'İN İLK YILLARINA AKSARAY'DA YAŞANAN SİYASİ ve İKTİSADİ GELİŞMELER	11
Dr. Ayşegül CAN.....	11
POLITICAL AND ECONOMIC DEVELOPMENTS IN AKSARAY FROM THE NATIONAL STRUGGLE TO THE FIRST YEARS OF THE REPUBLIC	12
AKSARAY İLİ MADENCİLİK FAALİYETLERİNE GENEL BİR BAKIŞ	13
Behzat Gökçen Demir	13
Akın Akbulut.....	13
OVERVIEW OF MINING ACTIVITIES IN AKSARAY	14
İÇ MEKÂN AYDINLATMALARINDA LED'Lİ AYDINLATMA ARAÇLARININ ENERJİ VERİMLİLİĞİ ACISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: AKSARAY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ. 15	15

Duygu YİĞİT ÜNLÜ	15
<i>EVALUATION OF LED LIGHTING DEVICES IN INDOOR LIGHTING IN TERMS OF ENERGY EFFICIENCY: THE CASE OF AKSARAY UNIVERSITY</i>	16
<i>AKSARAY KAZASI KOÇHİSAR NAHİYESİ ZAVİYELERİ (18.-19. YÜZYIL)</i>	17
Dr.Öğr. Üyesi Eşref Temel	17
<i>AKSARAY DISTRICT KOÇHİSAR SUB-DISTRICT ZAVİYES (18th-19th CENTURY)</i>	18
<i>TÜRK BÜYÜĞÜ YUNUS EMRE VE GAGAUZ TÜRKLERİ</i>	19
Dr. Güllü KARANFİL	19
<i>ВЕЛИКИЙ ЮНУС ЭМРЕ И ГАГАУЗЫ</i>	20
<i>KUR'ÂN'IN SÛFÎ YORUMU:- CEMÂL-İ HALVETİ ÖRNEĞİNDE-</i>	21
Arş. Gör. Dr. Hanefi Şola.....	21
<i>SUFI INTERPRETATION OF THE QUR'AN: - IN THE EXAMPLE OF CEMÂL-İ HALVETİ</i>	22
<i>AKSARAY'DA YETİŞEN BAZI BİTKİLERİN TIBBİ KULLANIM ALANLARI</i>	23
Arş. Gör. Dr. Hasan ŞİMŞEK.....	23
<i>MEDICINAL USAGE AREAS OF SOME PLANTS GROWING IN AKSARAY</i>	24
<i>“İMÂDÜ'L-İSLÂM” ADLI ESERİ ÖRNEKLİĞİNDE ABDURRAHMAN AKSARÂYÎ'NİN İTİKÂDÎ GÖRÜŞLERİ</i>	25
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Kahraman	25
<i>ABDURRAHMAN AKSARAI'S VIEWS ON FAITH IN THE EXAMPLE OF HIS WORK “IMAD AL-ISLAM”</i>	26
<i>BİR DİL VE ÜSLUP SANATÇISI OLARAK YUNUS EMRE</i>	27
Prof. Dr. İryna POKROVSKA.....	27
<i>ЮНУС ЭМРЕ ЯК ТВОРЕЦЬ МОБИ ТА СТИЛЮ</i>	28
<i>SARI ABDULLAH EFENDİ'NİN “SEMERÂTÜ'L-FUÂD” ADLI ESERİNDE SOMUNCU BABA VE MELÂMÎ YÖNÜ</i>	29
Mahmut ULU	29
<i>SOMUNCU BABA AND THE MELAMIC ASPECTS IN SARI ABDULLAH EFENDİ'S WORK TITLE “SEMERÂTÜ'L-FUÂD”</i>	30
<i>AKSARAY İLİNDE ÇOCUK ACİL SERVİSİNE BAŞVURAN KARBONMONOKSİT ZEHİRLENME OLGULARININ GERİYE YÖNELİK OLARAK İNCELENMESİ</i>	31
Uzm. Dr. Mehmet Semih Demirtaş.....	31
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Erdal	31
<i>RETROSPECTIVE INVESTIGATION OF CARBON MONOXIDE POISONING CASES ADMITTED TO PEDIATRIC EMERGENCY SERVICE IN AKSARAY PROVINCE</i>	32
<i>İLK DÖNEM TÜRKÇE İLMİHALLER: ABDURRAHMAN B. YÛSUF AKSARÂYÎ'NİN İMÂDÜ'L-İSLAM ADLI ESERİ ÖRNEĞİNDE</i>	33
Doç. Dr. Mehterhan Furkani	33
<i>FIRST PERIOD TURKISH CATECHISMS: IN THE EXAMPLE OF ABDURRAHMAN BİN YUSUF AKSARÂYÎ'S WORK TITLED İMÂD AL-ISLAM</i>	34

<i>NÜZHETÜ'L-EBRÂR'IN AKSARAY KÜLTÜR TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ</i>	35
Muhammet H. CANKURT	35
<i>THE IMPORTANCE OF NÜZHETÜ'L-EBRÂR FOR THE CULTURAL HISTORY OF AKSARAY</i>	36
<i>TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ İLE İLHANLI DEVLETİ ARASINDA KRİTİK BİR MÜCADELE: SULTAN HANI SAVAŞI (1256)</i>	37
Dr. Nagehan VURGUN	37
<i>A CRITICAL STRUGGLE BETWEEN THE TURKISH SELJUK STATE AND THE ILHANLI STATE: THE WAR OF THE SULTAN HAN</i>	38
<i>CEMAL HALVETİ'DE KUR'AN TASAVVURU</i>	39
Dr. Öğr. Üyesi Necattin HANAY	39
<i>THE CONCEPTION OF QUR'AN IN JAMAL KHALWATI</i>	40
<i>GÜZELYURT KİLİNİN SERAMİK HAM SIR BÜNYELERİNDE RENKLENDİRİCİ OLARAK ETKİLERİNİN İNCELENMESİ</i>	41
Nilüfer Nazende ÖZKANLI	41
<i>A REVIEW ON COLORANT EFFECTS OF GÜZELYURT CLAY ON RAW GAZE STRUCTURE OF CERAMICS</i>	42
<i>OSMANLI KLASİK DÖNEMİ BAZI AKSARAY VAKIFLARI (1470-1566)</i>	43
Doç. Dr. Ramazan ATA.....	43
<i>SOME AKSARAY FOUNDATIONS IN THE OTTOMAN CLASSIC PERIOD (1470-1566)</i> . 44	
<i>AKSARAY'IN YABANCI TÜCCARLARI</i>	45
Prof. Dr. Remzi KUZUOĞLU	45
<i>FOREIGN MERCHANTS OF AKSARAY</i>	46
<i>AKSARAY GÜZELYURT'UN BİZANS SANATI'NDAKİ YERİ ve ÖNEMİ</i>	47
Doç. Dr. Serkan SUNAY	47
<i>THE IMPORTANCE OF AKSARAY GUZELYURT IN BYZANTINE ART</i>	48
<i>AZERBAIJAN EDEBİYATI'NDA YUNUS EMRE YARATICILIĞI</i>	49
Doç. Dr. Zemine ALIYEVA.....	49
<i>YUNUS EMRE CREATIVITY IN AZERBAIJAN LITERATURE</i>	50

KURULLAR

Onur Kurulu

Hamza AYDOĞDU, Aksaray Valisi
Evren DİNÇER, Aksaray Belediye Başkanı
Yusuf ŞAHİN, Aksaray Üniversitesi Rektörü

Düzenleme Kurulu

Tayfun ÇELİK, Aksaray Belediyesi Başkan Yrd.
Prof. Dr. Ayhan ÖZÇİFÇİ, Aksaray Üniversitesi Rektör Yrd.
Mustafa DOĞAN, Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürü
Prof. Dr. Muhammed SARI
Doç. Dr. Ramazan ATA
Öğr. Gör. Dr. Ayşegül CAN
Öğr. Gör. Dr. Kudret Safa GÜMÜŞ
Öğr. Gör. Hakan ÖZDEMİR
Öğr. Gör. Murat AKIL

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. Ayhan ÖZÇİFÇİ, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Aysen SOYSALDI, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Hakkı SEZER, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Doğan YÖRÜK, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Muhammed SARI, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat TOPAL, Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Ozan YILMAZ, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi KUZUOĞLU, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Sergii V. SOROKİN, Ukrayna Kiev Milli Dilbilim Üniversitesi
Doç. Dr. A. Cüneyt ER, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. İsmail BAYRAKLI, Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. İrina POKROVSKA, Ukrayna Kiev Milli Taras Shevchenko Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ŞEN, Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan ATA, Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Selahattin SATILMIŞ, Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Tatiana TIMKOVA, Ukrayna Kiev Milli Dilbilim Üniversitesi
Doç. Dr. Turan AÇIK, Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Zemine ALIYEVA, Kiev National Taras Shevchenko Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adel Fadhil Abed ABED, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Eda TOK, Düzce Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasan EKİCİ, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERDAL, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAHRAMAN, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÜNEŞ, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sami YILDIZ, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Necattin HANAY, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Saddam Husein KAZUM, Irak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şuayıp KARATAŞ, Aksaray Üniversitesi
Dr. Güllü KARANFİL, Moldova Komrat Devlet Üniversitesi

Takdim...

Geçmişten günümüze oluşturulan kültürel mirasın araştırılması ve bunların kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılması hepimiz için mühim bir vazifedir. Bu manada Aksaray, sahip olduğu kültür ve medeniyet değerleriyle üzerinde çok yönlü araştırmaların yapılacağı müstesna illerimizden biridir.

Aksaray her dönemde siyasi, askeri, iktisadi ve kültürel yönden önemli bir merkez olma özelliğini korumuş, tarih boyunca insanlığın savaş, göç vb. büyük hadiselerine sahne olmuştur. Anadolu'nun ortasında zengin tarih ve kültür mirasıyla temayüz eden Aksaray; Hitit, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi büyük devletler için bazen stratejik bir merkez, bazen de askeri bir üs olmuştur. Anadolu yol güzergâhları üzerinde her zaman önemli bir geçiş sahası olan Aksaray, özellikle Anadolu Selçuklu Devleti döneminde bölgenin en mühim ticaret merkezlerinden biri haline gelmiş, Selçuklulara ait en büyük kervansaraylar Aksaray'da inşa edilmiştir.

Aksaray günümüzde de güçlü turizm özellikleri, tarımsal zenginlikleri, gelişen sanayisi ve yoğun ticari kapasitesiyle bu önemini koruyarak, yapılan yeni yatırımlarla daha da gelişiyor, her alanda hedefine emin adımlarla ilerliyor.

Bu yönüyle tarihten gelen değerlerimizi geleceğe taşıma noktasında bu yıl altıncısı düzenlenen Uluslararası Aksaray Sempozyumunun da anlamlı bir hamle olduğunu düşünüyorum. Çalışmaların kayıt altına alınması ve her yıl yapılıyor olması ciddi bir hafıza ve kimlik oluşturuyor. Oturum konularına baktığımızda Aksaray ile ilgili olarak ekolojik yapıdan endemik bitkilere, yerel mimariden mutfak kültürüne, masallardan türkülere, tıbbi atıklardan geri dönüşüme, kadın yaşamından folklore kadar aklımıza gelebilecek bütün konular ele alınıyor. Yaşadığımız şehri iyi tanımak, size doğru hizmet üretme imkânını verir. Doğru hizmet ise şehrinizi cazibe merkezi yapar. Bu da ancak bilgiyle ve bu tür bilimsel çalışmalarla olur. Bunun için bilgi en büyük güçtür.

Şüphesiz ki her şehrin sahip olduğu tarihi, kültürel veya turistik değerleri vardır. Ancak bir şehri farklı kılacak ve bir adım öne geçirecek olan şey; ilkleri, enleri ve tekleridir. Bu manada Aksaray, zengin bir tarih, eşsiz bir coğrafya ve derin bir manevi dokuya sahiptir. Burası, Aşıklı Höyük ile başlayan binlerce yıllık geçmişi sinesinde barındırır. Doğu ve batı medeniyetlerinin tam ortasında olması hasebiyle farklı kültürlerle beşiklik yapar. Onun için mimari dokusunda bile bu medeniyetlerin izlerini taşıyan motifleri görürsünüz. Örneğin Güzelyurt İlçemizde yer alan Manastır Vadisi Hristiyanlık tarihi açısından oldukça önemlidir. Ortodoks Mezhebinin kurucularından Aziz Gregorius bu bölgede yaşamış, Ortodoksluğun temelleri bu coğrafyada atılmıştır. Ayrıca içerisinde insanların yaşam sürdürdüğü dünyanın en büyük kanyonu İhlara Vadisi ve tarihte ilk yüksek sesli ayininin yapıldığı Selime Katedrali de bölgemizde her yıl binlerce turisti ağırlayan cazibe merkezleridir. Ticaret yolları üzerinde olduğu için tam bir hanlar şehridir Aksaray. Anadolu Selçuklu Devletinin inşa ettiği en büyük kervansaray olma özelliğini taşıyan Sultanhanı Kervansarayı ve Aksaray'da bulunan diğer hanlar, Kapadokya bölgesine gelen turistlerin gözde ziyaret mekânlarıdır. Sultanhanı İlçemiz, ayrıca Türkiye'nin ve dünyanın en önemli antik halı tamir merkezi konumundadır.

Aksaray tarihi için en özel dönemlerden biri hiç şüphesiz ki Anadolu Selçuklu devridir. Anadolu'nun fethiyle başlayan süreçte Konya merkezli büyük bir devlete dönüşen Anadolu Selçukluları, Aksaray'ı, ikinci payitaht gibi görmüşler, şehri her yönden imar ederek önemli bir kültür ve medeniyet merkezi oluşturmuşlardır. Şehirde yürütülen ilmi çalışmalar ile Aksaray kısa bir süre sonra "Dârü'l İlm, Dârü's Süleha, Dârü'z Zafer, Kubbetü'l İslam" gibi isimlerle anılmaya başlamış, Tapduk Emre, Yunus Emre, Cemâleddin Aksarâyî, Somuncu Baba, Yusuf Hakîki, Cemal Halvetî, Zenbilli Ali Cemâlî, Pir Ali Sultan Aksarâyî ve daha nice büyük ilim ve irfan ehli şahsiyetin yurdu olarak bilinmiştir. Bütün bu özellikleri ile Aksaray, gerçek manada Anadolu'nun özeti, hatta özüdür. Bu özü korumak hepimizin ortak sorumluluğudur. Burada özellikle bütün kurumlarımız ve sivil toplum kuruluşlarımızın desteği ile kadim bir medeniyet merkezi olan Aksaray'ın tüm yönleriyle ele alınması temel hedefimizdir. Bu sebeple bu yıl altıncısını gerçekleştirdiğimiz Uluslararası Aksaray Sempozyumunun ileriki yıllarda da devam etmesi en büyük arzumuzdur.

VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumunun hayırlara vesile olmasını diliyor, sempozyum bildirilerini içeren bu eserin kültürel hayatımıza katkılar sağlamasını temenni ediyorum. Sempozyuma sundukları bildirilerden dolayı kıymetli araştırmacılarımıza, sempozyum hazırlıklarını koordine eden Somuncu Baba Araştırma Merkezi ile sempozyumda görev alan kurullarımıza, sempozyumun gerçekleştirilmesini sağlayan Valiliğimiz, Belediyemiz, Üniversitemiz ve Kültür Turizm Müdürlüğümüz çalışanlarına ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Hamza AYDOĞDU
Aksaray Valisi

Takdim...

2016'da ilki yapılan Uluslararası Aksaray Sempozyumu'nun gelenekselleşmesi öncelikli amaçlardan birisiydi. Evet, bu sene VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu, 27-28 Ekim 2021 tarihlerinde Aksaray Üniversitesi'nin ev sahipliğinde çevrimiçi olarak gerçekleştirildi. İstikrarlı bir şekilde devam etmesi en büyük temennimizdir.

Şehrin büyümesi de sadece yol, köprü vesaire ile olmaz. Bizler, Aksaray Belediyesi olarak şehrin maddî ve manevî inkişafı için ne gerekiyorsa yapmaya hazır olduğumuzu her zaman ve mekânda yüksek sesle ifade ediyoruz. Çünkü iyi biliyoruz ki tek kanatla kuş uçamaz ve yine biliyoruz ki, kökünden sulanmayan ağaç kurumaya mahkûmdur!

Medeniyetin terakkisi ve tekâmülü için çalışıyor; kültürün ehemmiyetinin idrak edilmesi için gayret ediyoruz. Bu şehrin tarihine, kültürüne ne kadar hizmet etsek yine de tatmin olmayacağımızı biliyoruz. Biliyoruz çünkü bu kadim şehrin tarihi çok zengin. Kültürü bir ummandır. Birçok bakımdan bakir kalmış bu kültürü, tarihi araştıranlara, anlatanlara destek olmak en önemli vazifelerimiz arasındadır. Sempozyumlar, başka bir ifadeyle bilgi şölenlerini bu bakımdan ziyadesiyle önemsiyoruz.

Coğrafi konum itibariyle Anadolu'nun ortasındaki, kuzeyden güneye; doğudan batıya yolların kesişme noktasındaki Aksaray'ın hakkıyla araştırılması ve anlatılması elbette çok önemlidir. Anadolu'nun en eski yerleşimlerden birisi olan Aksaray'ın bu iddiasını kanıtlayan onlarca obje müzelerde ziyaretçilerini beklemektedir. Yine bu şehir Türk-İslam kültürünün yaşandığı ve yaşatıldığı bir vatan toprağıdır. İpek yolundaki kervansaraylar, camiler, medreseler adeta bir çeyiz sandığından çıkmıştır. Böylesine önemli bir şehrin tarihî eserlerinin araştırılması için bilgi şölenlerine her zaman destek olacağız.

Aksaray'ı değerli kılan sadece tarihî eserler değildir. Eserlere ruh katan insanlardır. Eskilerin dediği gibi "şerefü'l-mekân bi'l-mekin" yani mekânları şerefliendirenler orada yaşayanlardır. Tapduk Emre'yi, Yunus Emre'yi, Cemaleddin-i Aksarayî'yi, Şeyh Hamid Veli'yi, Yusuf Hakikî Baba'yi, Seyyid Hasan Rızâyî Aksarayî'yi ve daha nicelerini tanımadan ve tanıtmadan şehirde yaşamak, kısacası Aksaraylıym demek yarım olacak; eksik kalacaktır. Anadolu'nun mayası olan bu gönül erlerini anlamadan Aksaray'ı anlamaya çalışmak beyhudedir. İşte bu sempozyumların bir amacı da bu değerli şahsiyetleri anlamak ve anlatmaktır.

Konferans, panel, sempozyum gibi bilimsel toplantılar bilgilerin aktarılması için ziyadesiyle mühim olduğundan Aksaray Belediyesi olarak ilmî toplantıların hepsine destek olmaya devam edeceğiz. Şimdiye kadar yaptığımız gibi!

Birbirinden farklı bildirileriyle VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumunda bizlere bilgi ziyafeti sunan bilim adamlarına, Valiliğimize, Rektörlüğümüze, Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezi'ne, gayret eden belediyemizin personeline, kısacası emeği geçen herkese ayrı ayrı teşekkür ederim.

Sevgi ve saygılarımla...

Evren DİNÇER
Aksaray Belediye Başkanı

Takdim...

Aksaray Üniversitesi, Uluslararası Aksaray Sempozyumu ile kendisine mütevazı bir hedef koymuştu: Her yıl bu Sempozyum devam edecek, bu sayede, Aksaray'ın akademik çalışmalarına konu olan her şeyi çalışılacak; dolayısıyla, Aksaray üzerine konuşanların istifade edebilecekleri bir bilgi birikimi oluşturulacaktı. Ayrıca, bu bilgi birikimi, dijital ortamda kurulacak bir platform üzerinden kamuoyu ile de paylaşılacaktı.

Sempozyumun altıncısını yaptık. Yaklaşık bir yıldır E-Aksaray Ansiklopedisi de yayın hayatına başladı. Elliyi aşkın madde girişi yapıldı. Süreç devam ediyor. Ansiklopediye madde girişi, ucu açık bir süreç. Belki, uzun yıllar devam edecek. E-Aksaray Ansiklopedisi, akademik süzgeçten geçirerek Aksaray eksenli bilgi ihtiyacını kamuoyuna aktaran dijital bir platform olma özelliği taşıyacak.

Her vesileyle vurguladığımız gibi; yaşadıkları şehre ve çalıştıkları kurumlara âşık bir şekilde çalışmayanlar hem mutsuz hem de başarısız olurlar. Bizler, Aksaray Valiliği, Aksaray Belediyesi, Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak bu şehre âşık bir şekilde çalışmaya devam ediyoruz. Sempozyumda emeği ge-çen herkese çok teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
Aksaray Üniversitesi Rektörü

Takdim...

Tarih boyunca bilgiye ulaşan ve medeniyet sahasında kıymetli çalışmalar yapan toplumlar daima önemsenmiş, dünya üzerinde söz sahibi olmuşlardır. Bu bağlamda ülke ve şehirlerin gelişiminde nitelikli insanların yetiştirilmesi ve ilmi çalışmaların artırılması önem arz etmektedir.

Geçmiş başarılarla dolu olan milletimiz de bulunduğu her coğrafyada kültür ve medeniyet değerlerini yaşatarak insanlığın gelişimine ciddi katkılarda bulunmuştur. Haddizatında tarihi kayıtlarda ilim şehri olarak anılan Aksaray'ımızı da bu minvalde değerlendiriyor, şehrimizle ilgili yapılacak her türlü ilmi çalışmayı önemsiyoruz. Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezi koordinasyonunda Valiliğimiz, Aksaray Belediyemiz, Üniversitemiz ve Kültür Turizm Müdürlüğümüz iş birliğinde 6 yıldır devam eden Aksaray Sempozyumu ile bu manada şehrimize dair önemli bilgiler elde edilmiş, sempozyuma sunulan bildiriler kitaplaştırılarak halkımızın istifadesine sunulmuştur.

Aksaray, tarihinden aldığı güç ve muhteşem potansiyeli ile her alanda hızla ilerlerken, şehrimizin kültürel yönden gelişimini de dikkatle takip ediyoruz. Türkiye'nin tam ortasında, tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Aksaray, her zaman stratejik öneme haiz olmuş, Anadolu ve dünya üzerinde kurulmuş pek çok medeniyetle sürekli etkileşim içerisinde bulunmuştur. Şehrimiz uzun tarihi geçmişi, zengin kültürel mirası, muhteşem doğası ve manevi değerleriyle kültür ve medeniyet alanında Anadolu'nun parlayan yıldızıdır. Ekonomik gelişme ve sosyal ahengin yanında; İhlara Vadisi, Hasan Dağı, Tuz Gölü, Narlı Göl gibi harikulade tabii güzellikleri; kaya oyma mimari yapıları, yeraltı şehirleri, kervansarayları, cami, türbe ve tarihi şahsiyetleri ile de öne çıkan Aksaray, aynı zamanda turizm alanında da Kapadokya bölgesinin en gözde şehirlerinden biridir.

11 bin yıl yıllık tarihi geçmişiyle kültür ve medeniyet sahasında hatırı sayılır bir birikime sahip olan Aksaray'ın günümüzde de bu özelliğini devam ettirebilmesi için, bu ve benzeri çalışmaların oldukça önemli olduğunu düşünüyoruz. Bunun yanında medeniyet değerlerinin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması kadar, bu değerlerin sonraki nesiller tarafından benimsenmesi ve topluma mâl edilmesi de mühim bir görevdir. Bu vesileyle kurumlarımızın iş birliğinde 6 yıldır aralıksız gerçekleştirilen Aksaray Sempozyumunun şehrimiz ve ülkemiz adına kıymetli bir adım olduğunu düşünüyor, emeği geçenlere minnettarlığımızı ifade ediyoruz.

VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumuna sunulan bildirileri içeren bu kitabın ilimiz ve ülkemiz kültür hayatına katkılar sağlamasını diliyor, eserin Aksaray üzerine yapılacak yeni araştırmalara vesile olmasını temenni ediyoruz. Ayrıca bu sempozyumun gerçekleşmesini sağlayan Aksaray Valiliğimize, Aksaray Belediyemize, Aksaray Üniversitemize, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğümüze, Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezimize, sempozyum kurullarında görev yapan hocalarımıza, bildirileri ile katkı sağlayan kıymetli araştırmacılarımıza ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Mustafa DOĞAN

İl Kültür ve Turizm Müdürü

Sunuş...

Üniversiteler; varoluş amaçlarına uygun olarak uluslararası çalışmalarda öncü rolde olduğu gibi, buldukları bölgeler ile bütünleşerek bölgelerine sağladıkları katkılarla da ulusal düzeyde önem arz etmektedir. Bu çerçevede; Aksaray Üniversitesi tarafından düzenlenen VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu, 27-28 Ekim 2021 tarihlerinde; Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Doç. Dr. Ramazan ATA, Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürü Sayın Mustafa DOĞAN, Aksaray Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN ve Aksaray Vali Yardımcısı Sayın Yasin ARDIÇ'ın protokol konuşmaları COVID-19 salgını dolayısıyla alınan önlemler çerçevesinde Aksaray Üniversitesi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilmiştir.

Sempozyumun açılışındaki protokol konuşmalarının ardından, Aksaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Muhammet SARI, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aksaray'ın İmar ve İskânı" başlıklı bir sunum gerçekleştirmiştir. Sunumunda, 1923 yılı ve sonrasında gerçekleştirilen mübadele ile Aksaray'dan Yunanistan'a giden ve Yunanistan'dan da Aksaray'a gelen mübadillerin sayısını veren Prof. Dr. Muhammet SARI, söz konusu dönemdeki mübadele şartlarından ve mübadillerin ne şekilde yurt değiştirdiklerinden bahsetmiştir. Bu çerçevede: Ülkemizden ve dolayısıyla Aksaray'dan giden Rum ve Ermenilere ait; ev, tarla, değirmen, bezirhane gibi taşınmazların paralarının mübadillere ödendiğini ve hatta hali hazırda ekilmiş olan arazilerin hasadı için 1924 yılına kadar beklendiğini belirten Prof. Dr. Muhammet SARI; aynı şartlara sahip olup ülkemize gelen mübadiller için Yunan tarafının bu şartları uygulamadığını, ayrıca geride kalanların mallarının yağmalandığını ve bu yüzden Anadolu'ya gelen insanların sefalet içinde bir ömür sürdüğünü dile getirmiştir. Prof. Dr. Muhammet SARI ayrıca, Aksaray'dan giden Rum ve Ermenilerin ekserisinin zanaatkâr olduğunu bu sebepten dolayı da onlardan kalan değirmen ve bezirhane gibi yerlerin işletilmesinden anlayan kişiler kalmadığı için çekilen zorlukları tanık göstererek ortaya koymuştur. İlk oturuma dair yüz yüze gerçekleştirilen sunumun ardından Aksaray Üniversitesi Konferans Salonu'ndaki açılış programı tamamlanmıştır. 27-28 Ekim 2021 tarihlerinde çevrim içi bildiri sunumları ile sempozyumun seyri devam etmiştir. Ukrayna, Moldova ve Irak'tan katılım sağlayan akademisyenler, toplamda 4 bildiri ile sempozyuma uluslararası düzeyde katkıda bulunmuşlardır. Sempozyumda; eş zamanlı 3 farklı salonda, 6 çevrim içi oturumda, toplam 25 bildiri sunumu gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlarda Aksaray'ın tarihi, kültürel ve sosyal yönleri, sanatı, coğrafyası, fiziki özellikleri, fen bilimleri yönü gibi belli başlı özelliklerini ön plana çıkaran konular incelenmiştir. Tasavvuf ve eğitim, savaşlar, Mübadele dönemi, yabancı tüccarlar, seramik sanatı, vakıflar, Bizans sanatı, Üniversitemizde öğrenim gören uluslararası öğrencilerimizin durumu, bitkiler, tıp bilimi ve Yunus Emre VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumunda üzerinde durulan tematik konu başlıklarıdır.

Son yapılan çalışmalar ile Aksaray-Ortaköy civarında yaşamış olabileceği ortaya çıkan Yunus Emre'nin vefatının 700. Yılında; 2021 yılı, UNESCO tarafından "Yunus Emre Yılı" ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın tensipleriyle "Yunus Emre ve Türkçe Yılı" ilan edilmiş, bu kapsamda VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu'na Yunus Emre temalı bildiriler de kabul edilmiştir. Yurt dışından katılım sağlayan akademisyenlerimiz Yunus Emre'nin Azerbaycan ve Moldova'da bıraktığı etkiden söz etmişlerdir. Böylece Yunus Emre'nin evrensel değeri bir kez daha vurgulanmıştır.

VI. Uluslararası Aksaray Sempozyumu 'nda sunulan bildiri metinleri, hakemlerin kontrolü ile özet ve tam metin kitap hâline getirilmiş ve okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

Sempozyumun gerçekleşmesinde bizlere desteklerini esirgemeyen ve katılımlarıyla bizleri onurlandıran; Sayın Vali Yardımcımız Yasin Ardıç, Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Yusuf Şahin ve İl Kültür ve Turizm Müdürümüz Mustafa Doğan'a, akademik camiamıza, misafir dinleyicilerimize ve öğrencilerimize; Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi yönetimi ve elemanlarına; ayrıca sempozyumda emeği geçen herkese teşekkür ediyor, sempozyumumuzun ülkemiz ve tüm bilim camiası için hayırlara vesile olmasını diliyoruz.

Saygılarımızla.

Doç. Dr. Ramazan ATA
Düzenleme Kurulu Adına

BİLDİRİ ÖZET METİNLERİ

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ'NDE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM GÖREN YABANCI ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Adel Fadhil abed ABED

Aksaray Üniversitesi

adelaltaie75@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8494-564X

Dr. Öğr. Üyesi Saddam Husein KAZUM

İraq Üniversitesi

ORCID: 0000-0000000000000000

Özet

Bilindiği üzere herhangi bir üniversitede akademisyen olarak çalışabilmek ve akademik hayata atılabılmenin temeli, lisansüstü eğitimle atılır. Bundan dolayı Türkiye'deki diğer yüksek eğitim kurumlarında olduğu gibi Aksaray Üniversitesi'nde verilen lisansüstü eğitim, yerli ve yabancı pek çok öğrenci tarafından rağbet görmektedir. Zira üniversiteler, toplumu eğitecek bireyler yetiştirmek suretiyle toplumun inşasında ve eğitiminde büyük katkı sağlayan, hemen hemen toplumun her kesiminden insanın doğrudan veya dolaylı olarak yararlandığı kurumlardır. Bununla birlikte yabancı öğrencilerin bu tür eğitim kurumlarında eğitim-öğretim esnasında birtakım zorluklarla karşılaştığı bir vakıadır. Çalışmamız daha çok Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde yüksek lisans ve doktora eğitimi gören yabancı öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik olmakla birlikte, çalışmanın birinci bölümünde Aksaray Üniversitesi'nin tarihi, akademik birimleri, çalışan personel sayısı, bilim ve araştırma merkezleri ve Aksaray halkına sağlık hizmeti veren araştırma hastanesi hakkında bilgiler verdik. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, öğrencilerin hem ders döneminde hem de tez yazım aşamasında karşılaştıkları başlıca sorunlara temas ettik. Hem yabancı öğrencilerle hem de danışman hocalarla yapılan mülakatta öğrencilerin karşı karşıya kaldığı başlıca sorunların ne olduğu sorusunu yönelttik, elde ettiğimiz bulgulara bu bölümde yer verdik. Kendileri ile anket yapılan öğrencilerin karşılaştıkları sorunları farklı açılardan farklı şekilde kategorize etmek mümkün olsa da bu sorunları, akademik ve akademik olmayan sorunlar şeklinde ikiye ayırdık. Türkçe dil öğreniminin zorluğu, hocalarla iletişim sorunu, öğrencilerin araştırma teknik ve yöntemleri hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları Yabancı öğrencilerin en çok karşılaştıkları akademik sorunlardır. Kalacak yer temini, ikamet izni ve vize işlemleri yabancı öğrencilerin en çok karşılaştıkları akademik olmayan sorunlar arasında yer alır. Çalışmamızda doğru ve bilimsel verilere erişebilmek için anket yöntemini kullandık. Betimleme ve analiz yöntemi ile elde ettiğimiz verileri tahlil ettikten sonra sorunun temelini dair ikna edici bir sonuca ulaştık. Bunun neticesinde sonuç bölümünde Aksaray Üniversitesi ve benzeri kurumlarda lisansüstü eğitim gören yabancı öğrencilerin karşılaştıkları başlıca sorunların çözümüne dair bazı öneri ve tavsiyelere yer verdik.

Anahtar Kelimeler: Aksaray Üniversitesi, Yabancı Öğrenci, Eğitim Sorunları, Lisansüstü Eğitim.

**PROBLEMS FACED BY FOREIGN STUDENTS TAKING GRADUATE
EDUCATION AT AKSARAY UNIVERSITY**

Abstract

Postgraduate studies at Aksaray University have received great attention from those in charge of this ancient scientific edifice, because it is the cornerstone in building the university's career cadre of professors, teaching assistants and researchers, who contribute to building society by graduating teachers, who are responsible for raising generations after generations, and if we consider A little bit in the end; We found that everyone benefits from these great scientific beacons, but foreign students suffer from some obstacles, and hardships that make it difficult to learn and scientific research in these institutions, so the study came to find out the difficulties faced by postgraduate students at the master's and doctoral levels, in the College of Islamic Sciences in particular. In the first topic, we talked briefly about the history of Aksaray University, and its faculties and institutes, and mentioned in our research the number of its employees, scientific and research centers at the university, and some vocational and health schools. In the second, the obstacles that students face, whether they are in the preparatory stage or in the stage of writing the research, by asking the students and the professors supervising them, about the most important difficulties that stand between them and their goal, and the obstacles facing students can be divided into different sections, and the difference here It is due to several reasons, including according to the consideration or perspective through which the problem is determined, and the problems can also be divided into academic problems, towards problems related to demand. Such as the difficulty of learning the Turkish language and the difficulty of communicating with professors or the lack of skills and experiences of students in the subject of scientific research and others, and non-academic, and here I mean the problems that students encounter outside the university such as the problem of housing, residence, entry and exit visas from their country and to Turkey, and in order to reach satisfactory results we used The questionnaire system to reach accurate results, and after analyzing it according to the descriptive analytical approach, we were able to understand and stand on it, so we tried to suggest some solutions and recommendations to remedy the imbalance and alleviate the suffering of foreign students in this field, and let us put them in the hands of those in charge of these institutions, and other relevant institutions, from In order to contribute to raising or reducing it.

Keywords: Aksaray University, Foreign Students, Educational Problems, Postgraduate Education.

MOLLA FENÂRÎ'NİN ÖNERMELER KONUSUNA YAKLAŞIMI

Dr. Adem EVMEŞ

Millî Eğitim Bakanlığı/Öğretmen

ademevmes_71@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6934-4221

Özet

Düşünce tarihimizde önemli bir yeri olan mantık bilimi, medreselerimizde okutulan derslerin başında gelmekteydi. İslam dünyasında mantık çalışmaları 8. asırdan itibaren Aristoteles'e (m.ö.384-322) ait eserlerin Arapçaya tercümesiyle başlamıştır. Yapılan bu çeviriler yaklaşık iki asır boyunca İslam dünyasında devam etmiştir. Tercüme hareketinden sonra İslam dünyasında başta Fârâbî (ö. 339/950), İbn Sînâ (ö. 428/1037), Gazâlî (ö. 505/1111) olmak üzere birçok mantıkçı telif eserler kaleme almışlardır. İslam mantık tarihinde 13. yüzyıldan sonra ders kitabı niteliğinde kısa ve özlü metinler ortaya çıkmış ve bu metinler ekseninde şerh-haşiye geleneği oluşmuştur. Ders kitabı niteliğinde yazılan risalelerin en meşhuru Esîrüddin Ebherî (ö. 663/1265) tarafından yazılmış olan İsbâgûcî eseridir. Bu eser medreselerde uzun zaman boyunca ders kitabı olarak okutulmuş ve bu risale üzerine onlarca şerh ve haşiye kaleme alınmıştır. Molla Fenârî (ö. 834/1431) tarafından kaleme alınan el-Fevâ'idü'l-fenâriyye, bu eser üzerine yazılan önemli şerhlerden olup, Osmanlı medreselerinde son zamanlara kadar okutulmuştur.

Asıl adı Şemseddin Muhammed b. Hamza olan Molla Fenârî, Osmanlı devletinin kuruluş döneminde yaşamış etkili bir âlimdir. Cemâleddin Aksarâyî'nin (ö. 791/1388-89) öğrencisi olup ondan icazet almıştır. Mantık, tefsir ve tasavvuf alanında eserler vermiştir. Bu tebliğin amacı mantıkta ele alınan önermeler konusuna Molla Fenârî'nin yaklaşımını ele almaktır. Fenârî'nin konuyla ilgili görüşlerini el-Fevâ'idü'l-fenâriyye adlı eserinden hareket ederek ele almaya çalıştık. Çalışmamızın diğer bir amacı Fenârî üzerinde İbn Sînâ, Fahreddin Râzî gibi önemli mantıkçıların etkisini ortaya koyarak; Fenârî'nin kendisinden sonraki mantıkçılar üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmaktır. Çalışmamızda İsbâgûcî risalesi üzerine yazılan şerhleri de yer yer kullanmaya çalıştık. Sonuçta ise ulaştığımız kanaatlere verdik.

Anahtar Kelimeler: Mantık, Fenârî, el-Fevâ'idü'l-fenâriyye, önerme

MOLLAH FENÂRÎ'S APPROACH TO THE SUBJECT OF PROPOSITIONS

Abstract

Occupying an important place in our history of thought, science of logic used to be among the primary lessons taught in our madrasas. In the Islamic world the logic studies began with translating the work by Aristotle (384-322, B.C.) into Arabic as of the eighth century. These translations had continued in the Islamic world for nearly two centuries. Following the translation movement, most logicians in the Islamic world, primarily al-Fārābī (d. 339/950), Avicenna (d. 428/1037) and al-Ghazālī (d. 505/1111) wrote copyrighted work. In the history of Islamic logic, short and concise work of school book quality appeared after the 13th century and the annotation-apostille tradition formed in parallel with these texts. The most famous of the epistles of school book quality is Isagoge, which was written by Athīr al-Dīn al-Abharī (d. 663/1265). This work had been taught as a school book in madrasas for a long time and tens of annotations and apostilles were written on this epistle. Written by Mullah al-Fanārī (d. 834/1431), al-Fawaid al-Fanariyyah is one of the important annotations written on this work and had been taught in the Ottoman madrasas until the end of the empire.

Originally named as Shams al-Dīn Muḥammad b. Ḥamza, al-Fanārī was an influencing scholar who lived during the establishment era of the Ottoman Empire. He was a student of Jamaluddin Aksarayī (d. 791/1388-89) and obtained permission from him. He wrote work in the areas of logic, interpretation and sufism. The receipt of this study was to discuss Mullah al-Fanārī's approach to the subject of propositions handled in logic. We sought to discuss al-Fanārī's views on the subject on the basis of his work titled al-Fawaid al-Fanariyyah. Another purpose of our study was to determine the impact of al-Fanārī on latter logicians by revealing the impact of significant logicians like Avicenna and Fakhr al-Dīn al-Rāzī on al-Fanārī. In our study we also sought to occasionally use annotations written on the Īsāgūcī epistle. In the end, We have included the conclusion We have reached.

Keywords: Logic, al-Fanārī, al-Fawaid al-Fanariyyah, proposition

AKSARAY'DA RÂZÎ OKULUNUN İLK TEMSİLCİSİ BEDİR MUHTÂR İLE AKSARAY'DAKİ ŞEYHİ ŞEYH GAZNEVÎ HAKKINDA YENİ BİLGİLER

Veteriner Hekim Ahmet KUŞSAN

Tillo İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

vet.med.kussan@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1569-3247

Özet

Üstün zekâ, güçlü hâfıza, etkili hitabet gibi özellikleriyle tanınan ve XII. yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri olarak kabul edilen Fahreddin er-Râzî (ö.1210) çok yönlü bir âlimdir. Kelâm, fıkıh usulü, tefsir, Arap dili, felsefe, mantık, astronomi, tıp, matematik gibi çağının hemen bütün ilimleri üzerine eserler vermiştir. Bu sebeple de “allâme” unvanıyla da anılmıştır. Eserleri ve talebeleri vasıtasıyla görüşleri yayılmış, tesirleri çağını aşmış, kendisinden asırlar sonra da devam etmiştir.

Fahreddin Râzî'nin felsefe ve kelâm alanındaki tesiri kendisi daha hayattayken görülmekle beraber onun etkisi, vefatından sonra öğrencileri ve takipçisi birçok düşünür tarafından daha ileri bir seviyeye götürülmüştür.

Kutbüddin el-Mısırî, Zeynüddin el-Keşşî, Şerefeddin el-Herevî, Esîrüddin el-Ebherî, Tâceddin el-Urmevî, Sirâceddin el-Urmevî ve Şemseddin Hüsrevşâhî onun yetiştirdiği ünlü âlimlerdendir. Onun öğretisini benimseyen takipçilerinin Râzî Ekolü/Râzî Okulu/Râzî Mektebi'nden olduğu söylenen bir kalıptır.

Râzî okulunun ilk temsilcileri kuşkusuz Râzî'nin doğrudan öğrencileridir. Efdalüddin el-Hûnecî (ö. 646/1248), Şemseddin el-Hüsrevşâhî (ö. 652/1254) ve Sadreddin Ahlâtî Râzî'nin bilinen öğrencilerindendir. Torunu Cemâleddîn-i Aksarâyî (ö.1377) ile Cemâleddîn-i Aksarâyî'nin öğrencisi Molla Fenârî ise Râzî okulunun sonraki temsilcilerindendir. Râzî okulunu temsil eden çok sayıda âlim vardır.

Râzî Okulu'nun ilk temsilcilerinden yani Râzî'nin doğrudan öğrencilerinden olan bir kişi de bildirimimizde anlatmak istediğimiz Bedir Muhtâr'dır. Bedir Muhtâr'ın ismi tarih kitapları arasında, türbesi de Aksaray'da gizli kalmıştır. O, Aksaray'da medfûn olan ve medfûn olduğu kabristan ile kabristanın bulunduğu mahalleye ismini veren Mevlana Bedreddîn Ahmed bin Muhammed el-Muzaffer el-Muhtâr er-Râzî el-Hanefî'dir. Halk arasında Bezir Muhtar olarak da bilinen bu zât ile ilgili Aksaray'da Zemzem Suyu Kerâmeti ve Şeyh Gaznevî'nin daveti üzerine Aksaray'a gelmesi dışında herhangi bir bilgi yoktur.

Râzî Okulu'nun Aksaray'daki ilk temsilcisi Râzî'nin torunu Cemâleddîn-i Aksarâyî olarak bilinmekteydi. Ancak görünen o ki Aksaray'ın ilk Râzî temsilcisi Bedir Muhtâr'dır.

Bildirimde Bedir Muhtâr'ın tarihçe-i hayatı, hocaları, eserleri, edebî kişiliği, öğrencileri ve Aksaray'a gelişi ile ilgili bilgiler vermeye çalışacağım. Ayrıca türbesi Bölcek Köprüsü yakınlarında bulunan Şeyh Gaznevî'nin kim olduğunu, Bedir Muhtâr ile olan ilişkisini de açıklamaya çalışacağım.

Anahtar Kelimeler: Râzî, Kelâm, Tefsir, Felsefe, Ferâve.

NEW INFORMATIONS ABOUT BEDİR MUHTÂR WHO THE FIRST REPRESENTATIVE OF THE RÂZÎ SCHOOL IN AKSARAY AND SHEIKH GAZNEVÎ WHO THE SHEIKH OF BEDİR MUHTÂR IN AKSARAY

Abstract

Fahreddin er-Razi (d.1210), who is known for his features such as superior intelligence, strong memory, effective oratory, and considered one of the greatest thinkers of the 12th century, is a versatile scholar. He wrote works on almost all the sciences of his age, such as kalam, fiqh method, tafsir, Arabic language, philosophy, logic, astronomy, medicine and mathematics. For this reason, it was also called "allâme". His views spread through his works and students, his influences exceeded his age and continued centuries after him.

The influence of Fahreddin Razi in the field of philosophy and kalam was seen while he was still alive, and his influence was taken to a higher level by many of his students and followers after his death..

Kutbüddin el-Misrî, Zeynüddin el-Keşşî, Şerefeddin el-Herevî, Esîrüddin el-Ebherî, Tâceddin el-Urmevî, Sirâceddin el-Urmevî and Şemseddin Hüsrevşahi are among the famous scholars he raised. The Razi School is a pattern used to explain the scientific perspectives of his followers who adopted his teaching.

The first representatives of the Razi school are undoubtedly Razi's own students. Efdalüddin al-Hûnecî (d. 646/1248), Şemseddin al-Hüsrevşâhî (d. 652/1254) and Sadreddin Ahlâtî are known students of Razi. His grandson Cemâleddîn-i Aksarâyî (d.1377) and his student Molla Fanari are among the later representatives of the Razi school. There are many scholars representing the Razi school.

One of the first representatives of the Razi School or one of Razi's own students, whom I want to talk about in my notification is Badr Muhtar. Badr Muhtar's name was hidden in the history books, and his tomb was hidden in Aksaray. He is Mevlana Bedreddin Ahmed bin Muhammed el-Muzaffer al-Mukhtar er-Razi al-Hanefî, who was buried in Aksaray and gave his name to the cemetery where he was buried and the neighborhood where the cemetery is located. There is no information about this person, who is also known as Bezir Muhtar among the people, except for the Zamzam Water Miracle in Aksaray and his arrival in Aksaray upon the invitation of Sheikh Gaznevi.

The first representative of the Razi School in Aksaray was known as Razi's grandson, Cemaletdin-i Aksaray. However, it seems that the first Razi representative of Aksaray is Badr Muhtar.

In my notification, I will try to give information about the history of Badr Muhtar, his teachers, his works, his literary personality, his students and his arrival in Aksaray. I will also try to explain who Sheikh Gaznevi is, whose tomb is located near the Bölcek Bridge, and his relationship with Badr Muhtar.

Keywords: Razi, Kalam, Tafsir, Philosophy, Ferave

KÜNHÜ'L-AHBÂR VE SİLSİLENÂME-İ CELVETİYYE SOMUNCU BABA'NIN KABRİNİN YERİ KONUSUNDA NEDEN SESSİZDİR?

Veteriner Hekim Ahmet Kuşsan

Tillo İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü

vet.med.kussan@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1569-3247

Özet

Somuncu Baba'nın kabrinin nerede olduğu bilgisi zamanımızda sorunsala dönüşmüştür. Kabrin kendisinde bulunduğu iddiasında bulunan birkaç yer olsa da Aksaray ve Darende bu konuda en ciddi iddialarda bulunan iki yerleşim yeridir. Şu bir gerçek ki asırlardır bilinen kabrin Aksaray'da olduğu bilgisi, Darende lehine son yüzyılda evrilmiştir.

Bu süreç tam olarak nasıl gerçekleşti bilinmez. Ancak Anadolu halkının uygun görme ve yakıştırma alışkanlığı ile birlikte, yok sayma ve kendine mal etme becerisi bunda muhakkak rol oynamıştır. Bundan daha önemlisi ise son 20 yıldır akademik camiadan kimi araştırmacıların ilmi araştırmalar çerçevesinde bu iddiaya destek olmasıdır. Böylelikle ilmi bir şablona da oturmuş Darende iddiası, hayli güçlü bir şekilde gündemde kalmayı başarmıştır.

Tabakât eserleri içerisinde Menâkıb-ı Akşemseddîn'de, Tâcü't-Tevârih'te, Tibyânü'l-Vesâilî'l-Hakâik'te, Semerâtü'l-Fuâd'da, Nüzhetü'l-Ebrâr'da, Sergüzeşt'te, İmâm-ı Gazzâlî'de, Ziyâret-i Evliyâ'da, Bursalı Mehmed Tahir'in Hacı Bayrâm-ı Velî'sinde, Mehmed Ali Aynî'nin Hacı Bayrâm-ı Velî'sinde ve Sefîne-i Evliyâ'da Somuncu Baba'nın Aksaray'da medfûn olduğu, kabrinin Aksaray'da bulunduğu yazmaktadır.

Ancak Darende'nin ilmi şablona oturmuş iddiasına göre tabakât kitaplarından iki tanesi –Kühü'l-Ahbâr ve Silsilenâme-i Celvetiyye-, Somuncu Baba'nın Aksaray'da vefat ettiği kanaatine susarak katılmamaktadır.

Kühü'l-Ahbâr'da Somuncu Baba'nın Bursa'dan sonra Aksaray'a gittiği söylenip konu tamamlanırken; Silsilenâme-i Celvetiyye'de O'nun Aksaray tarafına gidip orada gizlendiği ve orada sâkin olduğu söylenmektedir.

Geriye kalan Nefahâtü'l-Üns, Mir'âtü'l-Işk, Şakâiku'n-Nu'mâniyye, Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi, Tezkiretü'l-Hâs ve Bahrü'l-Velâye ise Somuncu Baba'nın Aksaray'daki kabri ile ilgili daha detaylı bilgiler vermektedir.

Darende tezini savunan akademik camiaya göre Kühü'l-Ahbâr'dan daha önemlisi Silsilenâme-i Celvetiyye'dir. Çünkü Silsilenâme-i Celvetiyye'nin savundukları tezin lehine meseleyi fevkalade bir neticeye bağladığına inanmaktadırlar. Çünkü Bursevî Somuncu Baba için “Aksaray tarafına gitmiş ve orada gizlenmiştir” demek, bu söz de “Aksaray'da izini kaybettirmiştir” manasına yorumlanınca Somuncu Baba'nın Aksaray'dan başka bir yere gittiği iddiasını gündeme gelmektedir. Kısacası Bursevî'nin eseri Somuncu Baba'nın kabrinin Darende'de bulunduğu iddiasına, zorlayıcı bir yorumla şahit tutulmaktadır.

Bildirimde Kühü'l-Ahbâr'da neden “Kasaba-ı Aksaray'a gitti” demekle yetinildiğini ve Silsilenâme-i Celvetiyye'de “Aksaray tarafına gitmiş ve orada ihtifa etmiştir” denilirken esasen ne demek istendiğini ilgili pasajlarda anlatılanların ışığında ve iddia sahiplerinin iddialarının çelişkileri doğrultusunda açıklamaya çalışacağım.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bayram-ı Velî, Aksaray, Darende, Bursa, Kayseri

WHY IS KÜNHÜ'L-AHBÂR AND SİLSİLENÂME-İ CELVETİYYE SILENT ABOUT WHERE SOMUNCU BABA'S TOMB IS LOCATED?

Abstract

The knowledge of where Somuncu Baba's grave is has turned into a problem in our time. Although there are a few places that claim to have the tomb itself, Aksaray and Darende are the two settlements that make the most serious claims in this regard. It is a fact that the knowledge that the tomb, which has been known for centuries, is in Aksaray has evolved in the last century in favor of Darende.

How exactly this process took place is unknown. However, the Anatolian people's habit of seeing it appropriate and ascribing it, as well as the skill of ignoring and appropriating it, definitely played a role in this. More importantly, for the last 20 years, some researchers from the academic community have supported this claim within the framework of scientific research. Thus, the claim of Darende, which also sat on a scientific template, managed to stay on the agenda quite strongly.

Among the biography works in Menâkıb-ı Akşemseddin, in Tâcü't-Tevârih, in Tibyânü'l-Vesâil-i-Hakaik, in Semerâtü'l-Fuâd, in Nüzhetü'l-Ebrâr, in Sergüzeşt, in Imam-i Gazzâlî, in Ziyâret-i Evliyâ, in Bursalı Mehmed Tahîr's Hacı Bayram-ı Velî, in Mehmed Ali Aynî's Hacı Bayram-ı Velî and in Sefîne-i Evliyâ, it is written that the tomb of Somuncu Baba is located in Aksaray.

However, according to Darende's claim like that it is seen based on a scientific pattern, two of the tabat books - Kühü'l-Ahbâr and Silsilenâme-i Celvetiyye - do not agree with the opinion that Somuncu Baba passed away in Aksaray.

While it is said in Kühü'l-Ahbâr that Somuncu Baba went to Aksaray after Bursa, the subject is being completed; in Silsilenâme-i Celvetiyye, it is said that he went to Aksaray, hid there and settled there.

The remaining Nefahâtü'l-Üns, Mir'âtü'l-Işk, Şakâiku'n-Nu'mâniyye, Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi, Tezkiretü'l-Hâs and Bahrü'l-Velâye give more detailed information about the tomb of Somuncu Baba in Aksaray.

According to the academic community defending the Darende thesis, Silsilenâme-i Celvetiyye is more important than Kühü'l-Ahbâr. Because they believe that Silsilenâme-i Celvetiyye has brought the matter to an extraordinary conclusion in favor of the thesis they defend. Because Bursevî says about Somuncu Baba, "He went to Aksaray and hid there", and when this phrase is interpreted as "he lost his trace in Aksaray", the claim that Somuncu Baba went to a place other than Aksaray comes to the fore. In short, Bursevî's work is witnessed with a compelling interpretation to the claim that Somuncu Baba's tomb is located in Darende.

In my notification, in the light of what is said in the relevant passages, and in line with the contradictions of the claims of the claimants, I will try to explain why it is sufficient to say "he went to Kasab-i Aksaray" in Kühü'l-Ahbâr and what is actually meant when it is said "he went to Aksaray and made his living there" in Silsilenâme-i Celvetiyye.

Keywords: Hacı Bayram-ı Velî, Aksaray, Darende, Bursa, Kayseri

EL-ES'İLE VE'L-ECVİBE BAĞLAMINDA CEMÂLEDDİN AKSARÂYÎ'NİN TEFSİR KAYNAKLARI: ZEMAHŞERÎ VE RÂZÎ ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA

Aksaray Üniversitesi

kayaali72@hotmail.com

ORCID iD 0000-0003-3481-9324

Özet

Genel itibariyle tefsirlerin bilgi kaynakları başta Kur'an ve sünnet olmak üzere sahabe ve tabiîne atfedilen rivayetler, Arap Dili ve Edebiyatı, şiir, re'y (ictihad) ve diğer ilimlerdir. İslam'ın ilk dönemlerinde, ayetlerin tefsiri sırasında ekseriyetle bu kaynaklara müracaat edilirken, sonraki dönemlerde kaleme alınan tefsirlerde, kaynak çeşitliliğinin arttığı ve bu artışın günümüze kadar devam ettiği görülmektedir. Bu çerçevede nüzûl tarihinden bugüne geldikçe tefsir külliyatı oluşmaya başlamış, buna bağlı olarak müfessirler, söz konusu kaynakların yanı sıra kendilerinden önce yaşamış müfessir ve âlimlerin görüşlerine de başvurmuşlardır. Örneğin Mukâtil b. Süleyman'ın (öl. 150/767), Kur'an'ın ilk tam tefsiri olma özelliğine sahip olan et-Tefsîru'l-kebîr'i ile Taberî'nin (öl. 310/923) zengin tefsir malzemesini toplayan Câmîu'l-beyân isimli tefsiri, müfessirlerin temel kaynakları arasına girmiştir. Diğer taraftan Beyzâvî (öl. 685/1286) ve Ebu'l-Berekât en-Nesefî (öl. 710/1310) gibi bazı müfessirler, seleflerinden istifade ederken bilgilerin kaynağını her zaman belirtmemişlerdir. Bu hususun, klasik dönem alimleri tarafından normal karşılandığı görülmektedir. I. Murat döneminde yaşayan ve dinî, edebî ve aklî ilimlerde temayüz eden Cemâleddin Aksarâyî'nin (öl. 791/1388-89), Amasya emiri Hacı Şadgeldi Paşa'nın isteği üzerine hazırladığı tefsir ve hadislerle ilgili soru ve cevapları ihtiva eden el-Es'ile ve'l-Ecvibe isimli eserinde de benzer bir durum müşahede edilmektedir. Aksarâyî, sözü edilen eserinde, başta Fahreddin Râzî (öl. 606/1210) olmak üzere Zemahşerî'den (öl. 538/1144) de yoğun bir şekilde istifade etmiştir. Kur'an'la ilgili 152 soru-cevabın yer aldığı bu eserde, "Fahreddin Râzî", "Tefsîr-i Kebîr", "Tefsîr-i Kebîr Sahibi", "Zemahşerî", "Keşşâf Sahibi" gibi işaretlerle yararlandığı kaynakları belirtmekle birlikte genelde isim ve eser anmadan bilgi aktarımında bulunmuştur. Bilhassa Râzî'nin et-Tefsîr-i Kebîr'indeki soru-cevap usûlünün el-Es'ile ve'l-Ecvibe'ye yansıdığı görülmektedir. Bu bildiride, Cemâleddin Aksarâyî'nin hayatı hakkında kısaca bilgi verdikten sonra el-Es'ile ve'l-Ecvibe'nin Kur'an ayetlerine ilişkin soru-cevap bölümünde (Şerh-u Müşkilâtî'l-Kur'âni'l-Kerîm), Zemahşerî ve Fahreddin Râzî tefsirlerinin Cemâleddin Aksarâyî'nin çalışmasına kaynaklığı ve etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, el-Es'ile ve'l-Ecvibe, Cemâleddin Aksarâyî, Zemahşerî, Fahreddin Râzî

JAMALUDDIN AKSARAYÎ'S TAFSİR RESOURCES IN THE CONTEXT OF AL AS'İLAH WA A'L-AJWİBAH: ZEMAKSERI AND RAZI EFFECT

Abstract

In general, the sources of information of tafsir are the Qur'an and the Sunnah, the narrations attributed to the Sahābah and the Tābīeen, Arabic Language and Literature, poetry, private view (ijtihad) and other sciences. In the early periods of Islam, these sources were mostly consulted during the tafsir of the verses, while in the Tafsirs written in the later periods, it is seen that the diversity of sources increased and this increase continued until today. In this framework, as the date of descent to the present day, a corpus of tafsir has begun to form, and consequently, commentators have applied to the opinions of commentators and scholars who lived before them, as well as the mentioned sources. For example, Mukātil Ibn Sulayman (d. 150/767) al Tafsir al kabir, which is the first complete interpretation of the Qur'an, and Camiu'l-beyan, which collects the rich exegetical material of Tabari (d. 310/923) His tafsir named -beyân has been among the main sources of commentators. On the other hand, some commentators such as Baidawi (d. 685/1286) and Abu Al-Barakat An-Nasaî (d. 710/1310) did not always indicate the source of knowledge while making use of their predecessors. It is seen that this issue is considered normal by the scholars of the classical period. Jamaluddin Aksarayî (d. 791/1388-89), who lived during the reign of Murat I and excelled in religious, literary and intellectual sciences, a similar situation can be observed in his work Al As'ilah wa A'l-Ajwibah, which contains questions and answers about the tafsir and hadith, which he prepared upon the request of the Emir of Amasya, Hacı Şadgeldi Pasha. Aksarayî made extensive use of Zamakseri (d. 538/1144), especially Fahraddin al Razi (d. 606/1210), in the aforementioned work. In this work, which includes 152 questions and answers about the Qur'an, it indicates the sources of his injuries with signs such as " Fahraddin al-Râzî ", "Tafsîr-i Kebîr", "Tafsîr-i Kebîr Owner", "Zemakserî", "Keşşâf Owner". provided information without mentioning names and works. Particularly, it is seen that the question-answer method in Razi's et-Tafsîr-i Kebîr is reflected in Al As'ilah wa A'l-Ajwibah. In this paper, after giving brief information about Jamaluddin Aksarayî 's life, in the question-answer part of Al As'ilah wa A'l-Ajwibah's Qur'anic verses, the source and influence of Zamakseri and Fahraddin al-Râzî 's commentaries on Jamaluddin Aksarayî's work will be determined. has been studied.

Keywords: *Tafsir, Al As'ilah wa A'l-Ajwibah, Jamaluddin Aksarayî, Zemakserî, Fahraddin al-Râzî*

MİLLİ MÜCADELEDEN CUMHURİYET'İN İLK YILLARINA AKSARAY'DA YAŞANAN SİYASİ ve İKTİSADİ GELİŞMELER

Dr. Ayşegül CAN

Aksaray Üniversitesi

aysegulcan@aksaray.edu.tr

ORCID:0000-0002-8248-6512

Özet

Osmanlı idaresine 15. yüzyılın son çeyreğinde giren Aksaray'ın Cumhuriyet dönemi de dahil olmak üzere idari taksimatında birçok kez değişiklik olmuştur. Osmanlı idaresine geçtikten sonra uzun müddet Karaman eyaletine bağlı kalan Aksaray'ın idari taksimatına dair ilk bilgi, 1476 tarihli bu eyalete ait vakıf defterinde vilayet şeklinde bulunmaktadır. Yine aynı eyaletin 1483 tarihli ikinci vakıf defterindeki malumata göre kaza olan Aksaray için sancak terimi ise ilk kez 1516 tarihinde kullanılmıştır. 1864 Vilayet Nizamnamesi ile Aksaray, Konya vilayeti Niğde sancağına bağlı bir kaza haline getirilmiş ve bu statüsünü Millî Mücadele dönemine kadar devam ettirmiştir. Kaza Aksaray, Millî Mücadele sırasında İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini protesto etmiştir. TBMM'de Niğde milletvekili olarak bulunan Vehbi Bey, Aksaray'ın liva haline getirilmesi meselesinde 6 Ekim 1920'de bir kanun teklifinde bulunmuştur. 14 Ekim 1920'de kabul edilen kanunla Aksaray, merkez, Arapsun ve Koçhisar kazalarından oluşan bir müstakil liva haline getirilmiştir. Aksaray'ın kazadan livaya dönüştürülmesi sırasındaki oluşacak masrafların da bir buçuk yıl içinde Aksaray halkı tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır.

20 Ocak 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu uyarınca merkezi teşkilat sisteminde livaların vilayete dönüştürülmesi, Aksaray'ın da Millî Mücadele'nin devam ettiği sırada vilayet olmasını sağlamıştır. Böylece Osmanlı Devleti'nin sonunun geldiği ve yeni bir ulus devletinin inşası sürecinde Aksaray vilayet olarak yer almıştır. Bir taraftan Millî Mücadele sürecinin maddi ve manevi olarak desteklediği Aksaray'da, diğer taraftan vilayet olmanın gerektirdiği siyasi ve iktisadi kalkınma süreci başlamıştır. TBMM'ye doğrudan üç dönem milletvekili yollanmış, valiler atanmış, hükümet binası, devlet hastanesi, hapisane, lise gibi pek çok gelişme meydana gelmiştir. Çalışmada Aksaray'ın Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki vilayetliği süresinde siyasi ve iktisadi alandaki gelişmeleri irdelenmiştir. İlaveten Azmi Milli Fabrikası, Aksaray Halk İktisat Bankası ve Aksaray Çiftçi Kardeşler Kooperatifi gibi kurumların henüz yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yeni bir vilayet olan Aksaray'ın iktisadi yapısına etkileri ortaya koyulmuştur. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki iktisadi ve siyasi durumu Aksaray özelinden incelenmiştir. Bu minvalde arşiv belgeleri, TBMM Zabıt Cerideleri, Aksaray Vilayet Gazetesi ve telif eserlerden istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aksaray, Cumhuriyet, Millî Mücadele, Vilayet

POLITICAL AND ECONOMIC DEVELOPMENTS IN AKSARAY FROM THE NATIONAL STRUGGLE TO THE FIRST YEARS OF THE REPUBLIC

Abstract

There have been many changes in the administrative division of Aksaray, which entered the Ottoman administration in the last quarter of the 15th century, including the Republican period. The first information about the administrative division of Aksaray, which remained under the state of Karaman for a long time after passing under the Ottoman administration, is found in the form of a province in the foundation book of this province dated 1476. Again, according to the information in the second foundation book of the same province dated 1483, the term sanjak was used for the first time in 1516 for Aksaray, which is a district. With the 1864 Provincial Regulations, Aksaray was turned into a county connected to the Niğde sanjak of the Konya province and continued this status until the National Struggle period. Aksaray protested the occupation of Izmir by the Greeks during the National Struggle. Vehbi Bey, who was a deputy of Niğde in the Grand National Assembly of Turkey, made a law proposal on 6 October 1920 on the issue of making Aksaray a sanjak. With the law adopted on October 14, 1920, Aksaray was turned into an independent sanjak consisting of the central, Arapsun and Koçhisar districts. It has been decided that the expenses incurred during the transformation of Aksaray from a district to a sanjak will be covered by the people of Aksaray within one and a half year.

According to the constitution of January 20, 1921, the transformation of sanjaks into provinces in the central organizational system enabled Aksaray to become a province during the National Struggle. Thus, Aksaray took place as a province in the process of the end of the Ottoman Empire and the construction of a new nation-state. On the one hand, in Aksaray, where the National Struggle process was supported materially and morally, on the other hand, the political and economic development process required by being a province began. Three-term deputies were sent directly to the Grand National Assembly of Turkey, governors were appointed, and many developments such as the government building, state hospital, prison, and high school took place. In the study, the developments in the political and economic fields of Aksaray during the National Struggle and the province of the first years of the Republic were examined. In addition, the effects of institutions such as Azmi Milli Factory, Aksaray People's Economy Bank and Aksaray Farmer Brothers Cooperative on the economic structure of Aksaray, a new province in the newly established Republic of Turkey, were revealed. Thus, the economic and political situation of the Republic of Turkey in the first years was examined from the example of Aksaray. In this respect, archive documents, the Grand National Assembly of Turkey Minutes, Aksaray Provincial Gazette and copyrighted works have been used.

Keywords: Aksaray, Republic, National Struggle, Province

AKSARAY İLİ MADENCİLİK FAALİYETLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Behzat Gökçen Demir

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

demirbehzatgokcen@gmail.com

ORCID ID:0000 - 0002 - 1767 -009X

Akın Akbulut

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

akbulutakin@gmail.com

Özet

Madencilik ülkelerin kalkınması için önemli ve vazgeçilemez bir sektördür. Ülkemiz ekonomisinde de madencilik doğrudan ve dolaylı olarak önemli bir yeri vardır. Birçok ilimiz için madencilik sektörü öncü veya destekleyici bir sektördür. Yöresel olarak gelişmeye katkısının yanında kent kültürüne de olumlu etki yapmaktadır. Bugün birçok yöremiz için madencilik sektörü çok önemlidir. Örnek olarak, Zonguldak, Soma (Manisa), Emet - Tavşanlı (Kütahya), Silopi (Şırnak), Murgul (Artvin), Çan (Çanakkale), Ermenek (Karaman), Milas (Muğla), Hekimhan (Malatya), Maden (Elazığ) verilebilir. Bu örneklerin daha da çoğaltılması mümkündür.

Ülkemizde madenlerin aranması ve işletilmesi ile ilgili hususlar 3213 sayılı Maden Kanunu ile düzenlenmiştir. Maden Kanununda 5 (beş) ana maden grubu bulunmaktadır. I. grup ile II. grubun (a) ve (c) bendinde yer alan madenler için doğrudan işletme ruhsatı verilir. III., IV. ve V. grup madenler ile II. grubun (b) bendi madenler için ise öncelikle arama ruhsatı düzenlenir. Bir madenin işletilebilmesi için ilk olarak işletme ruhsatı alınmalıdır. İşletme ruhsat alımından sonra ise maden işletme izninin alınması zorunludur.

Aksaray, jeolojik yapısı nedeniyle çeşitli maden yataklarına sahiptir. Özellikle, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalar sonucunda önemli endüstriyel hammadde yatakları ortaya çıkarılmıştır. Aksaray ili sınırları içinde bulunan maden işletme ruhsat sayıları maden arama ruhsat sayılarına göre daha fazladır. İşletme ruhsatlarının büyük çoğunluğu ise işletme iznidir. Maden işletme izinleri incelendiğinde, kalsit, kalker, bazalt (mıcır) ve granit (blok) madenleri ilk sıralarda yer almaktadır (Ağustos, 2021). Genel olarak, kalsit işletme izinleri Ortaköy ilçesinde yoğunlaşırken, kalker ve bazalt (mıcır) işletme izinlerinin merkez ilçesi çevresinde, granit (blok) işletme izinlerinin ise daha çok Ortaköy ve Sarıyahşi ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Granit madenciliği özellikle Sarıyahşi ilçesi içerisinde yer alan Yaylak yöresi için önemlidir. Bu yörede üretilen granitler Yaylak granitleri olarak bilinmektedir. Bu madenlerin dışında ayrıca alçıtaşı, andezit, bentonit, feldspat, gabro, karbondioksit, perlit, pomza ve traverten işletme iznli ruhsatlar da bulunmaktadır.

Bu çalışmada, arama ve işletme ruhsat durumu ile maden işletme izinleri açısından Aksaray ilindeki madencilik faaliyetleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Madencilik, maden arama ve işletme ruhsatı, mevzuat

OVERVIEW OF MINING ACTIVITIES IN AKSARAY

Abstract

Mining is an important and indispensable sector for development of countries. Mining has an important place directly and indirectly for the economy of our country. In many of our cities, the mining industry is a leading or supporting sector. In addition to its contribution to local development, it also has a positive effect on urban culture. Today, the mining sector is very important for many of our regions. Zonguldak, Soma (Manisa), Emet - Tavşanlı (Kütahya), Silopi (Şırnak), Murgul (Artvin), Çan (Çanakkale), Ermenek (Karaman), Milas (Muğla), Hekimhan (Malatya), Maden (Elazığ) can be given as samples. It is possible to reproduce these samples.

In our country, issues related exploration and operation of minerals are regulated by Mining Law no. 3213. There are 5 (five) main mineral groups in the Mining Law. It is directly licensed to operate for mines located I. group with (a) and (c) sub clause of II. group. It is issued firstly exploration license for mines located III., IV., V. groups and (b) sub clause of II. group. First, a operation license must be obtained for operating a mine. After obtaining the operating license, it is obligatory to obtain the mining operation permit.

Aksaray has various mineral deposits due to its geological structure. Especially, important industrial raw material deposits were unearthed in Aksaray as a result of the studies carried out by the General Directorate of Mineral Research and Exploration. The number of mining operating licenses is higher than the number of mining exploration licenses in Aksaray. The vast majority of operating licenses have mining operation permit. When the mining operation permits are examined, calcite, limestone, basalt and granite (block) mines are in the first place (August, 2021). Generally, while calcite operation permits are concentrated in Ortaköy district, limestone and basalt operation permits are concentrated around the central district, and granite (block) operation permits are mostly concentrated in Ortaköy and Sarıyahşi districts. Granite mining is especially important for the Yaylak region located in Sarıyahşi district. Granites produced in this region are known as Yaylak granites. Apart from these mines, there are also mining operation permits for gypsum, andesite, bentonite, feldspar, gabbro, carbon dioxide, perlite, pumice and travertine.

In this study, mining activities in Aksaray were evaluated in terms of exploration and operation licenses status with mining operation permits.

Keywords: *mining, mining exploration and operation license, legislation*

İÇ MEKÂN AYDINLATMALARINDA LED'Lİ AYDINLATMA ARAÇLARININ ENERJİ VERİMLİLİĞİ ACISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: AKSARAY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Duygu YİĞİT ÜNLÜ

dyunlu68@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2709-1443

Özet

Aydınlatma sistemlerinde kullanılacak enerji verimli aydınlatma araçları sayesinde harcanan enerjinin ve enerji maliyetlerinin azaltılması mümkün olmaktadır. Son yıllarda yeni bir aydınlatma teknolojisi olan Işık Yayan Diyotlar (LED'ler); uzun ömürlü yapıları, yüksek aydınlatma kaliteleri, yüksek enerji verimlilikleri ve düşük bakım maliyetleri sayesinde hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu çalışmada da Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi (AÜEF)'nde bulunan floresan lambalar yerine LED'li aydınlatma araçları tasarlanarak enerji verimliliği hesaplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre LED'li aydınlatma araçlarının floresan lambalara kıyasla yıllık elektrik tüketiminde %60 ve yıllık elektrik maliyetinde ise %75 oranında tasarruf sağlayacağı tespit edilmiştir. LED'li aydınlatma araçlarının ilk yatırım maliyetlerinin floresan lambalara kıyasla % 61 oranında yüksek olduğu görülürken bunun 1.2 yıl içerisinde kendini amorti edeceği tespit edilmiştir. Çalışmada, LED armatürlerin uzun ömürleri ve enerji tasarruflu yapıları sayesinde oldukça avantajlı iç aydınlatma sağlayabilecekleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Enerji verimliliği, elektrik tüketimi, LED

EVALUATION OF LED LIGHTING DEVICES IN INDOOR LIGHTING IN TERMS OF ENERGY EFFICIENCY: THE CASE OF AKSARAY UNIVERSITY

Abstract

Thanks to the energy efficient lighting tools to be used in lighting systems, it is possible to reduce the consumed energy and costs of energy. In recent years Light Emitting Diodes (LEDs), a new lighting technology; it has started to become widespread rapidly thanks to its long-lasting structures, high lighting qualities, high energy efficiency and low maintenance costs. In this study, energy efficiency was calculated by designing LED lighting systems instead of fluorescent lamps in Aksaray University Education Faculty Building. According to the results obtained from the research, it has been determined that LED lighting tools will save 60% in annual electricity consumption and 75% in annual electricity costs compared to fluorescent lamps. It is seen that the initial investment costs of LED lighting tools are 61% higher than fluorescent lamps, however it has been determined that this will pay for itself within 1.2 years. In the study, it has been determined that LED luminaires can provide very advantageous interior lighting thanks to their long life and energy-efficient structures.

Keywords: Energy efficiency, electricity consumption, LED

AKSARAY KAZASI KOÇHİSAR NAHİYESİ ZAVİYELERİ (18.-19. YÜZYIL)

Dr.Öğr. Üyesi Eşref Temel

Artvin Çoruh Üniversitesi

srfttml@artvin.edu.tr

Özet

18. ve 19. yüzyılda Aksaray Kazası'na bağlı Koçhisar Nahiyesi'nde Çoban Şeyh / Şeyh Çoban nam-ı diğer Ali Çelebi Vakfı Zaviyesi ile Sürmelü Zaviyesi bulunuyordu. Çoban Şeyh Zaviyesi 17. yüzyılda harap bir vaziyette iken 18. yüzyılın başlarında faal hale getirilmiştir. Bu süreçte müteveli ve zaviyedar atamaları yapılarak kurum, 19 yüzyılda da varlığını sürdürmüştür. Sürmelü Zaviyesi de Şeyh Çoban Zaviyesi gibi 17. yüzyılda atıl bir durumda iken 18. yüzyılda bu kuruma işlerlik kazandırılmıştır. Sürmelü Zaviyesi'ne ders vermek şartıyla müteveli ataması yapılmıştır. Ancak bu kurumun 19. yüzyılda faaliyetlerine devam edip etmediği konusunda bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Bu çalışma, 18. yüzyıl ile 19. yüzyılın ortalarına kadar geçen zamanı kapsamaktadır. İncelemede, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'ndeki bazı belgelerden, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki Hurufât Defterleri'nden ve araştırma eserlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın amacı anılan dönemde Aksaray'ın manevi değerlerine ait literatürü ortaya koyarak Aksaray Şehri'nin tarihine katkı sunmaktır.

Sonuç olarak bu incelemede, Koçhisar günümüzde Aksaray'a bağlı bir yer olmasa da 18. - 19. yüzyılda Aksaray Şehri'nin manevi ikliminin yayıldığı yerlerden Çoban Şeyh ve Sürmelü zaviyelerinin, vakfiyelerine ulaşılmasa da yürüttükleri faaliyetleri hakkında önemli bilgiler ortaya koyulmuştur. Buna göre 17. yüzyılda harap olan ve günümüzde de var olmayan bu yapıların 18. yüzyılda faal hale getirilmesinin tesadüf olamayacağı kanısına varılmıştır. Bu hususta Osmanlı Devleti'nin siyasi bir karar alarak bu tür eğitim kurumlarını yeniden canlandırmaya çalıştığı iddia edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Vakıf, Hurufât Defterleri, Çoban Şeyh / Şeyh Çoban Zaviyesi, Sürmelü Zaviyesi

AKSARAY DISTRICT KOÇHISAR SUB-DISTRICT ZAVIYES (18th-19th CENTURY)

Abstract

In the 18th and 19th centuries, in the Koçhisar Subdistrict of the Aksaray District, there were Çoban Şeyh / Şeyh Çoban, also known as Ali Çelebi Foundation Zaviye and Sürmelü Zaviye. Çoban Şeyh Zaviye was in a dilapidated condition in the 17th century, but was activated in the early 18th century. In this process, the institution continued its existence in the 19th century by appointing trustees and zaviyedars. While the Sürmelü Zaviye was idle in the 17th century, like the Şeyh Çoban Zaviye, this institution was brought into operation in the 18th century. A trustee was appointed on the condition of giving lectures to Sürmeli Zaviyesi. However, there is no information about whether this institution continued its activities in the 19th century.

This study covers the period from the 18th century to the middle of the 19th century. In the study, some documents in the Ottoman Archives of the Presidency of the Republic of Turkey State Archives, the Hurufât Registries in the Archives of the General Directorate of Foundations and research works were used. The aim of the research is to contribute to the history of Aksaray City by revealing the literature on the spiritual values of Aksaray in the aforementioned period.

As a result, in this study, although Koçhisar is not a part of Aksaray today, important information about the activities of Çoban Şeyh and Sürmelü zaviyes, where the spiritual climate of the city of Aksaray spread in the 18th-19th centuries, even though their endowments could not be reached. Accordingly, it was concluded that it could not be a coincidence that these structures, which were destroyed in the 17th century and do not exist today, were made active in the 18th century. In this regard, it can be claimed that the Ottoman State took a political decision and tried to revive such educational institutions.

Keywords: *Ottoman State, Foundation, Hurufât Registries, Çoban Şeyh / Şeyh Çoban Zaviye, Sürmelü Zaviye*

TÜRK BÜYÜĞÜ YUNUS EMRE VE GAGAUZ TÜRKLERİ

Dr. Güllü KARANFİL

Komrat Devlet Üniversitesi, MOLDOVA

gullukaranfil@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-8045-7822

Özet

Gagauz Türklerinin 13.yüzyıllarda Dobruca'da Uz Eyaleti adlı bir devlet kurdukları bilinmektedir. Rus-Türk Savaşları etkisiyle Gagauzlar'ın büyük bir kısmı Moldova'nın Besarabya bölgesine yerleşmişlerdir. Önce Rusya Çarlığı (1780-1918), sonra Romanya Krallığı (1918-1940), daha sonra da Sovyetler Birliğinin sınırları içinde (1940-1990) yaşamışlardır. Her bir devlet kendi siyasetini yürütmüş, bir Türk boyunu diğer Türk boylarından ayırmak için Sovyetler Birliği yönetimi, Gagauz topluluğuna karşı da suni açlık, sürgün ve baskı uygulamış; milli ruhu yok etmeye çalışmıştır.

Diğer Türklerle irtibatın kesilmesine odaklanmayan Gagauzlar, toplu bir şekilde köylerde yaşadıkları için adet ve geleneklerini, dillerini muhafaza etmeyi başarmışlardır. Romanya Krallığı zamanında Gagauz Türkleri, kısa süreli de olsa Türkiye'nin Bükreş'teki Büyükelçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver zamanında Türkiye'nin, Atatürk'ün adını duymuş ve o devirde milli ruhta bir yükselme olmuştur.

Orta Anadolu'da, Aksaray-Ortaköy bölgesinde yaşadığı bilinen Yunus Emre'nin Gagauz Türkleri üzerinde etkisi olmuş mudur? Zaman zaman çeşitli devletlerde yaşayan Besarabya Gagauzlarının söz konusu ağır şartlar içinde Gagauz Edebiyatının gelişimi nasıl olmuştur? Yunus Emre'yi tanıyorlar mıydı? Yunus Emre'nin adını ilk defa ne zaman duydular? Bağımsız Moldova döneminde Gagauz Edebiyatının durumu nedir? Bu bildiri, Türk büyüğü Yunus Emre'nin Gagauz Türklerindeki yansımalarını açıklayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, Gagauzya, Gagauz Türkleri

ВЕЛИКИЙ ЮНУС ЭМРЕ И ГАГАУЗЫ

РЕЗЮМЕ

Известно, что в XIII веке предки гагаузов основали в Добрудже государство под названием Uz Eyaleti. Под влиянием русско-турецких войн большая часть гагаузов обосновалась в Бессарабской области Молдовы. Сначала они жили в в Российской империи (1780-1918), затем в Королевстве Румыния (1918-1940), затем в границах Советского Союза (1940-1990). Каждое государство проводило свою собственную политику, и, чтобы отделить тюркские народы друг от друга руководство Советского Союза применяла искусственный голод, репрессии и пыталась разрушить национальный дух.

Несмотря на обособленное расселение от других тюрков, гагаузы сумели сохранить свои обычаи, традиции и язык. Во времена Румынского королевства, во времена Хамдуллы Субхи Танрывера, посла Турции в Бухаресте, хотя и на короткое время, гагаузы слышали имя Турции и Ататюрка, и в то время наблюдался подъем национального духа.

Повлиял ли Юнус Эмре, который, как известно, жил в Центральной Анатолии, в районе Аксарай, в Ортакей, на гагаузском? Как происходило развитие гагаузской литературы среди басарабских гагаузов, живших время от времени в разных государствах, знали ли они Юнуса Эмре; Или когда они впервые услышали это имя? Какова ситуация в период независимой Молдовы? Эта статья расскажет о турецком старейшине Юнусе Эмре и гагаузах.

Ключевые слова: Юнус Эмре, Гагаузия, гагаузы.

KUR'ÂN'IN SÛFÎ YORUMU:- CEMÂL-İ HALVETÎ ÖRNEĞİNDE-

Arş. Gör. Dr. Hanefi Şola

Aksaray Üniversitesi

hanefisola@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0142-1782

Özet

Çelebi Halife olarak meşhur olan Cemâl-i Halvetî'nin doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Doğum yerinin Amasya olduğunu söyleyenler bulunsa da hâkim görüş onun Aksaray'da doğduğu yönündedir. Halvetî, ilk eğitimini doğduğu yer olan Aksaray'da aldıktan sonra İstanbul'a gider. Orada medrese ilimlerini tahsil ederken tasavvufî hayata yönelir. Zeyniyye tarikatına bağlı şeyhlerden olup Hacı Halife olarak tanınan Seyyid Abdullah el-Kastamonî'ye intisap eder. Sulûkünü tamamlayarak icazetini ondan alır. Daha sonra Alâeddin Halvetî'nin müridi olur. Onun vefatından sonra da Şeyh Tâhîrî'ye intisap eder. Bilahare farklı şeyhlere mensubiyetlerini sürdüren Halvetî hacca giderken Tebük yakınlarında vefat eder. Bir mutasavvıf olarak Halvetî'nin tasavvuf alanında birçok çalışması vardır. Ancak çalışmaları sadece tasavvufu sınırlı değildir. Zira şiir, hadis ve tefsir sahalarında da pek çok çalışmaya imza atmıştır. Bu kapsamda Kur'an ve tefsire dair birçok eseri olan Cemâl-i Halvetî'nin "Kitâbü'n-Nûriyye ve Kevkebü'd-Dürriyye" ile "Tefsîru Ba'zı Süveri'l-Kur'ân" adlı çalışmaları Kur'an'a yönelik yaklaşımını yansıtmaları açısından önem arz eder.

Bilindiği üzere, Kur'an'ın doğru anlaşılıp yorumlanmasında tefsir ve te'vilin önemi oldukça büyüktür. Zira tefsirle ayetlerin ilk ve özgün anlamının tespit edilmesi amaçlanırken; te'vil ile ayetlerin fıkıh, kelam ve tasavvuf vb. diğer alanlarda işlevsel hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla yapılan yorumların aşırıya kaçmaması için onların Hz. Peygamber, sahabe ve tabînden gelen rivayetlerle, yani tefsirle denetlenmesi gerekli hale gelmektedir. Bu bağlamda tasavvuf sahasında, özellikle nazari olarak bilinen tasavvuf sahasında oldukça farklı yorum ve yaklaşımlara rastlanır. Bu yorum ve yaklaşımların arasında aşırı diyebileceğimiz yorumlarla karşılaşmak da söz konusu olmuştur.

Bu çalışmada sÛfî meşrep bir âlim olması hasebiyle Cemâl-i Halvetî'nin "Kitâbü'n-Nûriyye ve Kevkebü'd-Dürriyye" ile "Tefsîru Ba'zı Süveri'l-Kur'ân" adlı çalışmaları incelenmiştir. Bu kapsamda Halvetî'nin yaptığı yorumlar içinde tefsir açısından uygun bulunanlar olduğu gibi farklı diyebileceğimiz yorumlarıyla da karşılaşmıştır. Hatta yaptığı yorumların arasında tefsir açısından aşırı yorumların varlığı da tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aksaray, Cemâl-i Halvetî, Tefsir, Te'vil, Sufî, Aşırı Yorum

SUFI INTERPRETATION OF THE QUR'AN: - IN THE EXAMPLE OF CEMÂL-İ HALVETİ -

Abstract

The birth date of Cemâl-i Halveti, who is famous as Çelebi Khalifa, is not known exactly. Although there are some who say that his birthplace is Amasya, the prevailing opinion is that he was born in Aksaray. Halveti after receiving his primary education in Aksaray, where he was born, he goes to Istanbul. While he was studying madrasah sciences there, he turned to mystical life. He was affiliated with Sayyid Abdullah al-Kastamoni, known as Haji Khalifa, who was one of the sheikhs of the Zeyniyye order. He completes his suluk and gets his permission from him. Later, he became the disciple of Alaeddin Halveti. After his death, he joined Sheikh Tahirzade. Later on, Halveti, who continued his affiliation with different sheikhs, died near Tabuk on his way to pilgrimage. As a mystic, Halveti has many works in the field of Sufism. However, his work is not limited to Sufism. Because he has done many studies in the fields of poetry, hadith and tafsir. In this context, the works of Cemâl-i Halveti, who has many studies on the Qur'an and tafsir, "Kitâbü'n-Nûriyye ve Kevkebü'd-Dürriyye" and "Tefsîru Ba'zı Süveri'l-Kur'an" is important in terms of reflecting his approach towards the Qur'an.

As it is known, tafsir and ta'wil has great importance in the correct understanding and interpretation of the Qur'an. Because, while with tafsir it is aimed to determine the first and original meaning of the verses, with ta'wil, it is aimed to make the verses functional in other fields like fiqh, kalam and mysticism etc. Therefore, in order not to overdo the interpretations made, it becomes necessary to control them with the narrations coming from the Prophet, Companions and Tabi'in, that is, with tafsir. In this context, quite different interpretations and approaches are encountered in the field of Sufism, especially in the theoretical field of Sufism. Among these interpretations and approaches, it was also possible to encounter comments that we can call extreme.

In this study, Cemâl-i Halveti's works named "Kitâbü'n-Nûriyye ve Kevkebü'd-Dürriyye" and "Tefsîru Ba'zı Süveri'l-Kur'an" were examined due to the fact that he is a sufizm oriented scholar. In this context, the comments made by Halveti were discussed and although there were some suitable ones in terms of tafsir, different interpretations were also encountered. Among these comments, the ones that we can call extreme have also been identified.

Keywords: Aksaray, Cemâl-i Halveti, Tafsir, Te'wil, Sufi, Extreme Comment

AKSARAY'DA YETİŞEN BAZI BİTKİLERİN TIBBİ KULLANIM ALANLARI

Arş. Gör. Dr. Hasan ŞİMŞEK

Aksaray Üniversitesi

hasansimsek@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5573-4923

Özet

Tıbbi bitki terimi, hastalıkların tedavi edilmesinde veya hastalıklardan korunmak amacıyla kullanılan bitkileri ya da bitkisel ürünleri kapsamaktadır. Tarih boyunca bitkiler insan sağlığı için en önemli ilaç kaynağı olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü, dünya nüfusunun yaklaşık %80'inin temel sağlık hizmetleri için bitkilere güvendiğini tahmin etmektedir.

Yaygın olarak tüketilen birçok yenilebilir bitkinin şifalı etkiye sahip olduğu Anadolu halk hekimliği literatüründe mevcuttur. Halk arasında şifa amacıyla kullanılan bitkilerin bazılarının toprak altı veya toprak üstü kısımları, bazılarının tüm kısımları kullanılmaktadır. Kullanış biçimleri arasında genellikle su ile kaynatılarak ya da suya daldırılarak (dekoksiyon, infüzyon, çay halinde) veya pişirilerek, ayrıca lapa halinde dahilen ve/veya haricen kullanılışları bulunmaktadır.

Türkiye, üç farklı fitocoğrafik bölgeyi kapsadığından dolayı zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Türkiye, Avrupa kıtasında yer alan ülkelere kıyasla zengin bir bitki çeşitliliğine ve daha yüksek endemizm oranına sahiptir. Ancak tüm bu zenginliklere rağmen ülkemizde tıbbi bitkilerden tam anlamıyla yararlanma ve sektörel anlamda bir gelişme olduğu söylenemez. Özellikle bitkisel etken maddelerin popüleritesi, alternatif bir biyo-herbisit ve biyo-pestisit olarak ekolojik tarıma artan ilgi ile birlikte son birkaç yıldır artmaktadır. Bilimsel çalışmalar sonucunda endemik bitkilerin biyolojik etkilerinin doğrulanması, Türkiye'deki endemik bitkilerin potansiyel değerlerinin ön plana çıkarılması açısından önemlidir.

Aksaray bölgesinde yetişen bitkilerin çoğu İran-Turan floristik bölgesine aittir ve ağaçsız step bitki örtüsü hakimiyetindedir. Aksaray'da şu ana kadar 1410 tür veya türaltı takson belirlenmiş olup bunların 226 tanesi endemik bitki özelliğindedir. Aksaray ilinde yetişen bazı bitki türleri tıbbi değere sahiptir.

Aksaray ilinde yetişen ve tıbbi amaçla kullanılan bitkilerin genellikle gastro-intestinal hastalıklarda etkileri mevcuttur. Bu rahatsızlıkların başlıcaları böbrek ağrıları, mide ağrıları, kusma, bağırsak parazitleri, ülser, kabız, müshil, safra söktürücü, hemoroit, karaciğer hastalıkları, egzama, karminatif gibi hastalıklardır. Bazı bitki türleri ise menstrual döngü düzenleyici, idrar söktürücü ve idrar yolu hastalıklarında tedavi edici gibi etkilere sahiptirler. Ayrıca solunum yolu hastalıklarında özellikle öksürük giderici ve balgam söktürücü etkileri olan bitki türleri mevcuttur. Bunların dışında bazı bitki türleri ise sterilize edici etkilere sahiptir.

Bu çalışmada amaç, Aksaray ilinde yetişen bitkilerin tıbbi değerlerini ve Aksaray halkının bu bitkileri nasıl kullandığını literatür taramasıyla ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, Fitoterapi, Tıbbi Bitki

MEDICINAL USAGE AREAS OF SOME PLANTS GROWING IN AKSARAY

Abstract

The term medicinal plant includes plants or herbal products used for the treatment or prevention of diseases. Throughout history, plants have been the most important source of medicine for human health. The World Health Organization estimates that around 80% of the world's population relies on plants for their primary health care.

It is available in the Anatolian folk medicine literature that many edible plants that are widely consumed have a healing effect. The underground or above-ground parts of some plants and all parts of some plants are used for healing purposes among the people. Among the forms of use, by boiling with water or immersing in water (in the form of decoction, infusion, tea) or cooking, also there are usually internal and/or external use in the form of porridge.

Turkey has rich vegetation as it covers three different phytogeographic regions. Turkey has a rich plant diversity and higher endemism rate compared to the countries in Europe. However, despite all these riches, it cannot be said that there is full benefit from medicinal plants in our country and that there is sectoral development. Especially the popularity of herbal active ingredients has been increasing in the last few years with the increasing interest in ecological agriculture as an alternative bio-herbicide and bio-pesticide. Confirmation of the biological effects of endemic plants as a result of scientific studies is important in terms of highlighting the potential values of endemic plants in Turkey.

Most of the plants grown in the Aksaray region belong to the Irano-Turanian floristic region and are dominated by treeless steppe vegetation. So far, 1410 species or subspecies taxa have been identified in Aksaray, of which 226 are endemic plants. Some plant species grown in Aksaray province have medicinal importance.

Plants grown in Aksaray and used for medicinal purposes generally have effects on gastrointestinal diseases. The main ones of these diseases are kidney pains, stomach pains, vomiting, intestinal parasites, ulcers, constipation, laxatives, gallstones, hemorrhoids, liver diseases, eczema, carminative diseases. Some plant species have effects such as menstrual cycle regulation, diuretic and therapeutic in urinary tract diseases. In addition, there are plant species with a cough suppressant and expectorant effects in respiratory tract diseases. Apart from these, some plant species have sterilizing effects.

The aim of this study is to discuss -with a literature review- the medicinal values of the plants grown in Aksaray and how the people of Aksaray use these plants.

Keywords: *Ethnobotany, Phytotherapy, Medicinal Plant*

“İMÂDÜ’L-İSLÂM” ADLI ESERİ ÖRNEKLİĞİNDE ABDURRAHMAN AKSARÂYÎ’NİN İTİKÂDÎ GÖRÜŞLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Kahraman

Aksaray Üniversitesi

huseyinkahraman@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6441-6134

Özet

Osmanlı halkları arasında uzun süre revaçta bulunmuş olan İmâdü’l-İslâm adlı ilmihal türü eserin yazarı Abdurrahman b. Yûsuf, Aksaray’da yetişmiş değerli bir ilim adamıdır. Hangi tarihte doğduğu ve öldüğü hakkında herhangi bir bilgiye henüz sahip olmadığımız bu âlimimiz Cemâleddîn el-Aksarâyî ekolünün bir müntesibi kabul edilmektedir. Abdurrahman b. Yûsuf el-Aksarâyî, Abdülazîz Fârisî adlı düşünürümüzün Umdetü’l-İslâm adlı eserini hâsıl olan ihtiyaç üzerine Türkçe’ye çevirmiş ve bu esere bazı yeni eklemeler yaparak İmâdü’l-İslâm’ı kaleme almıştır. Eserde iman, ibadet ve ahlak ile ilgili geniş bilgilere yer verilmiş, özellikle iman bahsinde küfür gerektiren ifadeler (elfâz-ı küfür) üzerinde durulmuştur. Eserde yazarın insanları ibadete teşvik etmek amacıyla bazı uydurma rivayetlere başvurduğu da gözlerden kaçmamaktadır. Türkçe’ye çevrilirken diğer kaynaklardan yararlanılarak yapılmış ilâveler bu esere hem tercüme hem de telif özelliği kazandırmıştır. Müellif, yadrganacağı endişesiyle eserin girişinde dil konusu üzerinde de durmuş, peygamberlerin, ümmetlerine kendi dilleriyle hitap ettiklerine dair âyetten hareketle (İbrâhîm 14/4) Türkçe konuşan halk için Türkçe kitaplar yazılmasının gereğine dikkat çekmiş ve eserini özellikle halka (avam) ithafen yazdığını dile getirmiştir. Yazarımız bundan dolayı özellikle bilinen konular üzerinde ayrıca durmayacağını belirtmiştir. Türk dilinin imkânlarını bu eseri ortaya koymada kullanacağını ayrıca vurgulamıştır. Söz konusu halk olduğunda kitabın o dönemin entelektüel dilleri olan Arapça ve Farsça’dan ziyade halkın konuşma dili olan Türkçe’nin seçilmiş olması eserin farkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde klasik Ehl-i sünnet inancının savunulması ve ayrıca kelim, İslam felsefesi ve tasavvuf disiplinlerinin argümanlarının kullanılması eserin müteahhirûn dönemi Eş’arî düşüncesinin bir parçası olduğunu göstermektedir. Eserinin girişini iman hakikatine ayıran Aksarâyî, burada imanı tahkiki-taklidi ve istidlali-zevki ayrımlarına tabi tutar. Ona göre istidlale dayalı olan her ne kadar geçerli ise de keşfe (zevk) dayalı olan en üst iman derecesidir. Bu durumu açıklamak için Aksarâyî, bilmenin “ilme’l-yakîn”, “ayne’l-yakîn” ve “hakka’l-yakîn” aşamalarını örnek verir ve keşfe dayalı imanı hakka’l-yakîn mesabesinde görür. Bunların yanı sıra Aksarâyî müteahhirûn dönemi Eş’arî kelamının önde gelen ulemasına sık sık referansta bulunur. Bunlar arasında Gazzâlî, Fahreddin er-Râzî, Seyyid Şerif Cürcânî ve Kâşânî’yi saymak mümkündür. Genel hatlarıyla çerçevesini belirlemiş olduğumuz bu çalışmanın gayesi Aksaray’ın bir değeri olan İmâdü’l-İslâm adlı eserin inceliklerini ve eser yazarının görüşlerini bu günün bakış açısıyla ilim dünyasına sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: kelâm, itikâd, İmâdü’l-İslâm, Abdurrahman Aksarâyî

**ABDURRAHMAN AKSARAI'S VIEWS ON FAITH IN THE EXAMPLE OF HIS
WORK "İMAD AL-ISLAM"**

Abstract

Abdurrahman b. Yusuf is a valuable scholar raised in Aksaray, who is the author of a catechism type work called İmad al-Islam, which has been popular among the Ottoman peoples decisively for a long time. This scholar, whose date we do not have any information about when she was born and died, is accepted as a follower of the Cemaleddin al-Aksarâyî school. Abdurrahman b. Yusuf al-Aksarayı translated the work of our thinker Abdulaziz Farisi called Umdetü'l-Islam into Turkish on the need and wrote İmadü'l-Islam by making some new additions to this work. In the work, extensive information about faith, worship and morality is given, and especially the expressions that require blasphemy (alfâz-ı kufr) in the subject of faith are emphasized. In the work, it is not overlooked that the author resorts to some fictitious rumors in order to encourage people to worship. The additions made by using other sources while being translated into Turkish gave this work both translation and copyright features. The author also dwelled on the language issue at the beginning of the work, fearing that it would be strange, and drew attention to the necessity of writing Turkish books for Turkish-speaking people, based on the verse that the prophets addressed their ummah in their own language (İbrâhîm 14/4). For this reason, our author stated that he will not dwell on well-known subjects. He also stressed that he will use the possibilities of the Turkish language in producing this work. In the case of Common people, the fact that the book was chosen by Turkish, The Spoken Language of the people, rather than Arabic and Persian, which were the intellectual languages of that period, is the difference of the work. The advocacy of the classical Ahl as-sunna belief in the work, as well as the use of arguments from the disciplines of kalam, Islamic philosophy and mysticism, show that the work is a part of the later Ash'ari thought. Aksarayı, who divides the entry of his work into the truth of faith, here subjects faith to his distinctions about investigation-imitation and istidlali-zevkî (inspiration). According to him, although research based faith is valid but its pleasure (zevkî iman) is the highest degree of faith. To explain this situation, Aksarâyî gives examples of the stages of knowing "ilme'l-yakîn", "ayne'l-yakîn" and "hakka'l-yakîn" and sees faith based on discovery as hakka'l-yakîn. In addition to these, Aksarâyî often makes references to the leading scholars of the Ash'ari theology of the later period (müteahhirûn). Among them, it is possible to count Ghazali, Fakhr al-Din al-Râzî, Sayyid Sharîf Jurjânî and Kâshânî. The aim of this study, which we have outlined in general terms, is to present the subtleties of the work called İmadü'l-Islam, which is a value of Aksaray, and the views of the author to the world of science from today's point of view.

Keywords: *kalam, faith, İmad al-İslam, Abdul-Rahman Aksarâyî*

BİR DİL VE ÜSLUP SANATÇISI OLARAK YUNUS EMRE

Prof. Dr. İryna POKROVSKA

Kiev Milli Taras Shevchenko Üniversitesi-UKRAYNA

irem2003@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7826-3148

Özet

13.yüzyılda yaşayan Yunus Emre, Anadolu topraklarında Eski Anadolu Türkçesinin en önemli sanatçısı sayılır. Yapılan çalışmalar ile Yunus Emre'nin Orta Anadolu bölgesinde, Aksaray-Ortaköy civarında hayatını geçirdiği ortaya çıkmıştır.

Yunus Emre, Eski Anadolu Türkçesini güzel kullanıp işleyen ve geliştiren büyük bir ustadır. Eşsiz bir kudret ve hünerle dili kullanan Yunus Emre'nin şiirlerinde Türkçe en güzel şeklini almıştır. Ünlü şair halk dilini en canlı ve en güzel şekilde kullanmıştır. Onun, Türkçenin bir edebiyat ve kültür dili olarak oluşmasında büyük bir önemi vardır. Bu dil, İslami Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği içine alan ve yansıtan bir dildir. O, Türk halkının bütün duygu, heyecan ve düşüncelerinin en iyi şekilde yansıtmıştır.

Yunus Emre'nin dili kendine has bir renk, üslup ve estetik taşır. O, dili bir sanatkâr duyarlılığıyla kullanmıştır. Tasavvuf dilinin kurucusu olarak kabul edilen şair, yaşadığı ilahi hakikatlerini halkın günlük konuşma diliyle ifade etmiştir. Yunus Emre'nin kullandığı kelime ve kavramlar, Türkçenin ebedileşmesi yolunda önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Kendisinden sonra izlenip takip edilen ama, hiçbir zaman aşılmamış olan Yunus Emre, kendi ilahilerinde bütün samimiyeti, heyecanı ve aşkıyla derin bir üsluba ulaşabilmiştir. O, dilin sadeliğine derin anlamlar yüklemiş, halkın konuşma dilini sıklıkla kullanmıştır. Türkçe, Yunus Emre'nin kalemiyle bir sevgi ve bilgi dili haline gelmiştir. Ayrıca, Yunus'un şiirlerinde bugün unutulmuş olan pek çok arkaik kelime de bulunmaktadır.

Gönlünde dalgalanan Allah sevgisini satırlarına geçiren Yunus Emre'nin şiirleri, lirizmin zirvesindedir. Şairin üslubu açık, yalın, sade, doğal, özentisiz, gösterişsiz, süssüz ve dosdoğrudur. O, görünüşte kolay ancak söyleyişte hiç de kolay olmayan şiirleri yazmıştır. Sözcüklerin temel anlamlarını bazen değiştirmiş ve mecaz anlamlı kelimeler oluşturmuştur. Müslümanlığın gözle görülür izi ise hissedilmektedir. Kuran'dan elde edilmiş ifadeler, deyimler ile yeni mecazların ve istiarelerin esasına girmiştir.

Yunus Emre'nin üslubunda, din menşeli sözcüklerin anlamlarında yer alan değişiklikler ve kalıplaşmış sözlerin türetilmesindeki potansiyeli göz önüne alınır. En çok din menşeli sözcük öbeklerinde kullanılan Allah kelimesi sağlık, şifa, başarı, mutluluk ve refah gibi anlamların oluşmasında büyük bir rol oynar. Bazı kelimeler ise asıl anlamlarını kaybederek birçok ifadede değişik şekillerde ve işlevlerde kullanılır, konuşma diline geçer. Dini unsurlar içeren bazı deyimlerin ve atasözlerinin farklı bağlamlarda sözlükteki anlamlarının netleştirilmesi, genişletilmesi veya yeni anlamların tespit edilip sözlüklere dahil edilmesi amacıyla ünlü Türk yazarlarının manzum ve mensur eserleri incelenmelidir. Bu çalışma, Yunus Emre temelinde bu amaca yönelik olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, Aksaray, dil, üslup, deyim, atasözü, dini unsurlar, mecaz

ЮНУС ЕМРЕ ЯК ТВОРЕЦЬ МОВИ ТА СТИЛЮ

Опис

Юнус Емре, який жив у 13. столітті, вважається найважливішим поетом староанатолійської турецької мови на землях Анатолії. Дослідження останніх років підтверджують, що Юнус Емре жив у Середній Анатолії, поблизу Аксарай-Ортакой.

Юнус Емре – блискучий майстер, який прекрасно використовував та розвивав староанатолійську турецьку мову. Турецька мова отримала свою найкращу форму у віршах Юнуса Емре, який використовував мову з унікальною силою та майстерністю. Відомий поет висвітлював народну мову дуже яскраво та гарно. Поет має велике значення у формуванні турецької мови як мови літератури та культури. Ця мова включає та відображає все багатство ісламської турецької цивілізації того часу. Він найкращим чином відобразив усі почуття, хвилювання та думки турецького народу.

Мова Юнуса Емре має унікальний колір, стиль та естетичність. Він використовував мову з художньою чуйністю. Поет, який вважається засновником мови суфіїв, висловив божественну істину, якою він жив, щоденною розмовною мовою людей. Слова та поняття, використані Юнусом Емре, стали важливим поворотним пунктом на шляху до літературної турецької мови.

Юнус Емре, за яким слідували багато творців, але якого ніхто не зміг перевершити, досяг глибокого стилю у власних гімнах з усією своєю щирістю, хвилюванням і любов'ю. Поет приписував глибокі значення простоті мови і часто вживав розмовну мову людей. Турецька мова пера Юнуса Емре стала мовою любові та знань. Крім того, у віршах Юнуса Емре є багато архаїчних слів, які сьогодні забуті.

Вірші Юнуса Емре, у якому описана любов до Аллаха, що живе у серці поета, – вершина ліризму. Стиль поета чіткий, прозорий, простий, зрозумілий, природний, невибагливий, без прикрас і прямолінійний. Він писав вірші, які на вигляд досить легкі, але не прості у вимові. Він іноді змінював основні значення слів і створював метафори. Відчувається видимий слід ісламу. Вирази та ідіоми, взяті з Корану, стали основою нових метафор та порівнянь.

У стилі Юнуса Емре враховуються зміни значень слів релігійного походження та потенціал у походженні слів. Слово Аллах, яке в основному вживається у фразах, що походять з релігії, відіграє велику роль у формуванні таких значень, як здоров'я, цілення, успіх, щастя та процвітання. Деякі слова, навпаки, втрачають своє початкове значення і вживаються у багатьох виразах різними способами та функціями, і переходять у розмовну мову. Потрібно вивчити вішовані та прозові твори відомих турецьких письменників, щоб з'ясувати та розширити значення деяких ідіом та прислів'їв, що містять релігійні елементи у різних контекстах, або щоб виявити нові значення та включити їх до словників. Це дослідження було підготовлено на основі творчості Юнуса Емре із вищезазначеною метою.

Ключові слова: Юнус Емре, Аксарай, мова, стиль, вираз, прислів'я, релігійні елементи, метафора

SARI ABDULLAH EFENDİ’NİN “SEMERÂTÜ’L-FUÂD” ADLI ESERİNDE SOMUNCU BABA VE MELÂMÎ YÖNÜ

Dr. Mahmut ULU

Aksaray Valiliği

mahmut.ul@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3030-0827

Özet

Şeyh Hâmid-i Velî (ö. 815/1412), çeşitli tarih ve tabakat kitaplarında kendisine yer verilen IX/XV. asrın öne çıkan şahsiyetlerinden biridir. Onunla ilgili menkıbevî türde ilk bilgilere Molla Câmî’nin (ö. 898/1492) Nefahâtü’l-Üns adlı eserinin Lâmiî Çelebi (ö. 938/1532) tarafından yapılan tercümesinde rastlamaktayız. Bunun yanında Bayrâmî Melâmîlerinden Abdurrahman el-Askerî’nin (ö. 957/1550’den sonra) Mür’atü’l-Işk adlı eseri, Taşköprülüzâde’nin (ö. 968/1561) eş- Şakâiku’n-Nu’mâniyye fi ulemâi’d- Devleti’l- Osmâniyye adlı eseri ve Hoca Sâdeddin Efendi’nin (ö. 1008/1599) Tâcü’t-Tevârih adlı eseri gibi tarih ve tabakat türü eserler Şeyh Hâmid-i Velî ile ilgili bilgi veren eserlerdendir.

Şeyh Hâmid-i Velî hakkında malumat bulunan ve önemli kabul edilebilecek eserlerden biri de yine Bayrâmî Melâmî müntesiplerinden olan Sarı Abdullah Efendi’nin (ö. 1071/1660) Semerâtü’l-Fuâd fî’l-mebde’ ve’l-meâd adlı eseridir. Eser, kısaca Semerâtü’l-Fuâd olarak bilinmektedir. 992/1584 yılında İstanbul’da doğan Sarı Abdullah Efendi, ilk tasavvufî neşvesini İdris-i Muhtefî’den (ö. 1024/1615) almıştır. Melâmet neşvesini ise Edirne Mevlevîhanesi Şeyhi, Neşâtî Ahmed Dede’den aldığı kaydedilmiştir. Gençlik yaşlarından itibaren memuriyet hayatına başlayan Sarı Abdullah Efendi, “Abdî” mahlasıyla tasavvufî manzumeler yazmıştır. Altı eseri bulunan Sarı Abdullah Efendi’nin en bilindik eseri Semerâtü’l-Fuâd adlı eseridir.

Semerâtü’l-Fuâd beş bölümden meydana gelmektedir. Hz. Âdem’in hilâfetiyle başlayan eserde sırasıyla insan, kutub, cezbe, aşk, seyr ü sülûk, tarîkat, hakka yönelme gibi konular ele alınmıştır. Bunun yanında mezkur eserde tarîkat silsilelerine ve tanınmış sûfîlerin hayatlarına yer verilmiştir. Sarı Abdullah Efendi’nin eserinde yer verdiği bu sûfîlerden biri de daha çok Somuncu Baba olarak bilinen Şeyh Hâmid-i Velî’dir. Eserde, Somuncu Baba’nın doğumundan itibaren hayatına, tasavvufî terbiyesi ve icazetine, Erdebil tekkesinde tasavvufî terbiyesini tamamlayıp Anadolu’ya gönderilmesine, Bursa’daki faaliyetlerine, Somuncu Baba olarak anılmasının sebebine, Bursa Ulu Camiinin açılması sırasında padişahın talebiyle hutbe okumasına, Fatihâ Suresi’ni yedi vecih üzere tefsir etmesine, Molla Fenârî (ö. 834/1431) ile arasında geçen bir diyaloga ve nihayet Bursa’dan ayrılıp Aksaray’a giderek Aksaray’da vefat ettiğine değinilmiştir. Bununla birlikte eserde Somuncu Baba’nın melâmet yönü de vurgulanmıştır.

İşte bu tebliğde öncelikle Somuncu Baba’nın tarihî hayatına kısaca temas edildikten sonra Sarı Abdullah Efendi’nin kısaca Semerâtü’l-Fuâd olarak bilinen eserine göre Şeyh Hâmid-i Velî ve onun melâmet yönü üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Melâmet, Somuncu Baba, Sarı Abdullah Efendi

SOMUNCU BABA AND THE MELAMIC ASPECTS IN SARI ABDULLAH EFENDİ'S WORK TITLE "SEMERÂTÜ'L-FUÂD"

Abstract

Sheikh Hamid-i Veli (d. 815/1412), IX/XV, which is included in various history and strata books. He is one of the prominent figures of the century. We come across the first information in the hagiographical type about him in the translation of Molla Câmî's (d. 898/1492) Nefahâtü'l-Üns by Lâmiî Çelebi (d. 938/1532). In addition, the work called Mur'atü'l-Işk by Abdurrahman al-Askeri (d. after 957/1550), one of the Bayrami Melâmîs, is the work of Taşköprülüzâde (d. 968/1561) as-Şakaiku'n-Nu'mâniyye fî. Historical and strata-type works such as ulemâi'd- Devlet'l- Osmâniyye and Hoca Sadeddin Efendi's (d. 1008/1599) Tâcü't-Tevârih are among the works that give information about Sheikh Hâmid-i Veli.

One of the works about Sheikh Hâmid-i Velî that can be considered important and that can be considered important is the work called Semerâtü'l-Fuâd fî'l-mebde' ve'l-mead by Sarı Abdullah Efendi (d. 1071/1660), who is also a follower of Bayrami Melami . The work is known as Semerâtü'l-Fuâd in short. Born in Istanbul in 992/1584, Sarı Abdullah Efendi received his first Sufi spirit from İdris-i Muhtefî (d. 1024/1615). It is recorded that he received his melâmet spirit from Neşâtî Ahmed Dede, the Sheikh of Edirne Mevlevi Lodge. Sarı Abdullah Efendi, who started his career as a civil servant from his youth, wrote mystical poems under the pen name "Abdi". The most well-known work of Sarı Abdullah Efendi, who has six works, is Semerâtü'l-Fuâd.

Semerâtü'l-Fuâd consists of five parts. In the work, which started with the caliphate of Hz. Adam, subjects such as human, kutb, attraction, love, seyr ü sülûk, sect, and turning to the truth were discussed respectively. In addition to this, in the aforementioned work, the chains of sect and the lives of well-known sufis are included. One of these sufis that Sarı Abdullah Efendi included in his work is Sheikh Hamid-i Veli, better known as Somuncu Baba. In the work, Somuncu Baba's life since his birth, his mystical upbringing and approval, his sending to Anatolia after completing his mystical education in the Erdebil lodge, his activities in Bursa, the reason why he is referred to as Somuncu Baba, the reading of the sermon upon the request of the sultan during the opening of the Bursa Great Mosque, the Surah Fatiha. It is mentioned that he commented on seven aspects, a dialogue between him and Molla Fanari (d. 834/1431), and that he finally left Bursa and went to Aksaray and died in Aksaray. In addition to this, the melâmet aspect of Somuncu Baba is also emphasized in the work.

In this paper, firstly, the historical life of Somuncu Baba will be briefly touched on, and then Sheikh Hamid-i Velî and his melâmet aspect will be emphasized according to Sarı Abdullah Efendi's work known as Semerâtü'l-Fuâd.

Keywords: *Melâmet, Somuncu Baba, Sarı Abdullah Efendi*

AKSARAY İLİNDE ÇOCUK ACİL SERVİSİNE BAŞVURAN KARBONMONOKSİT ZEHİRLENME OLGULARININ GERİYE YÖNELİK OLARAK İNCELENMESİ

Uzm. Dr. Mehmet Semih Demirtaş

Aksaray Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi

md.semihdemirtas@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2965-1811

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Erdal

Aksaray Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Genetik A.D

herdalyfa@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0786-5077

Özet

Amaç: Karbonmonoksit (CO) renksiz, tatsız, kokusuz zehirli bir gazdır. Vücuda solunum yolu aracılığı ile girer ve direkt olarak kana geçerek oksijen alımını engelleyerek zehirlenme ve ölüme neden olur. Karbonmonoksit gazı zehirlenmeleri özellikle kış aylarında sıklıkla görülmektedir. CO zehirlenmelerinin takip ve tedavileri yaygın olarak acil serviste yapılmaktadır. Bu çalışmada, Aksaray Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi acil çocuk polikliniğine ön tanı olarak CO zehirlenmesiyle başvuran hastaların laboratuvar bulgularının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Hastanemize ön tanı olarak CO zehirlenmesiyle başvuran 54 hastadan 44 hastanın yaşları 6 ay ile 14 yaş arasında olup 23'ü (%52.3) erkek ve 21 (%47.7) kızdı. 4 hasta sadece kan gazı istenildiği için, 6 hasta ise tedavi sonrasında diğer tetkikler istendiği için çalışmaya dahil edilmedi. 44 hastanın laboratuvar verileri hastane kayıtlarından retrospektif olarak elde edildi. Hastalara dakikada da en az 3 litre olmak üzere 12-24 saat oksijen tedavisi verildi. Hastalarımızın hiçbirinde hiperbarik oksijen ihtiyacı olmamıştır. Elde edilen çalışma sonuçları istatistiksel olarak değerlendirildi.

Bulgular: Çalışmamız sonucunda hastalarımızın COHb düzeyleri 16.43 ± 11.06 , PLT düzeyleri 305.35 ± 61.54 bulundu. Bunun yanında pH: 7.35 ± 0.06 , CO : 38.48 ± 8.56 , HCO₃: 21.90 ± 2.24 , BE: -3.35 ± 2.40 , Troponin: 7.95 ± 14.62 , CK: 156.84 ± 72.91 , CK-MB: 31.0 ± 12.07 düzeylerinde bulduk.

Sonuç: Çalışma sonucunda CO zehirlenmeleriyle çocuk acile başvuran olgularımızın hiçbirinde hiperbarik oksijen tedavisi ihtiyacı olmadı. CO zehirlenmesine bağlı görülebilecek olan santral sinir sistemine ait ciddi morbidite ve mortaliteye sebep olabilecek komplikasyon ile karşılaşmadık. Erken dönemde verilen O₂ tedavisi ile COHb ve laktat düzeylerinde düşme anlamlı olarak bulundu.

Anahtar Kelimeler: Karbonmonoksit, acil, çocuk, zehirlenme

**RETROSPECTIVE INVESTIGATION OF CARBON MONOXIDE POISONING
CASES ADMITTED TO PEDIATRIC EMERGENCY SERVICE IN AKSARAY
PROVINCE**

Abstract

Aim: Carbon monoxide (CO) is a colorless, tasteless, odorless poisonous gas. It enters the body through the respiratory tract and passes directly into the blood, causing poisoning and death by preventing oxygen uptake. Carbon monoxide gas poisoning is common especially in winter months. Follow-up and treatment of CO poisonings are commonly performed in the emergency department. In this study, it was aimed to examine the laboratory findings of the patients who applied to the emergency pediatric outpatient clinic of Aksaray University Training and Research Hospital with CO poisoning as a preliminary diagnosis.

Method: Of the 54 patients admitted to our hospital with CO poisoning as a preliminary diagnosis, 44 patients were aged between 6 months and 14 years, 23 (52.3%) were male and 21 (47.7%) were female. 4 patients were not included in the study because only blood gas was requested, and 6 patients were not included in the study because other tests were requested after the treatment. Laboratory data of 44 patients were obtained retrospectively from hospital records. The patients were given oxygen therapy for 12-24 hours, at least 3 liters per minute. None of our patients required hyperbaric oxygen. Obtained study results were evaluated statistically.

Results: As a result of our study, the COHb levels of our patients were found to be 16.43 ± 11.06 , and the PLT levels were 305.35 ± 61.54 . In addition, we found levels of pH: 7.35 ± 0.06 , CO: 38.48 ± 8.56 , HCO₃: 21.90 ± 2.24 , BE: -3.35 ± 2.40 , Troponin: 7.95 ± 14.62 , CK: 156.84 ± 72.9 and , CK-MB: 31.0 ± 12.07 .

Conclusion: As a result of the study, none of our patients who applied to the pediatric emergency department with CO poisoning required hyperbaric oxygen therapy. We did not encounter any complications related to the central nervous system that may cause serious morbidity and mortality due to CO poisoning. A significant decrease in COHb and lactate levels were found with O₂ treatment given in the early period.

Keywords: Carbon monoxide, emergency, child, poisoning

İLK DÖNEM TÜRKÇE İLMİHALLER: ABDURRAHMAN B. YÛSUF AKSARÂÛÎ'NİN İMÂDÛ'L-İSLAM ADLI ESERİ ÖRNEĞİNDE

Doç. Dr. Mehterhan Furkani

Aksaray Üniversitesi

mehterkhan@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0002-4415-7830

Özet

Yaratılışın gayesi olan ibadetin öneminin büyüklüğü inkâr edilmez. Allah katında en büyük mertebenin, ubudiyet mertebesi olduğu gibi bütün peygamberlerin gönderiliş amacı yine insanları Allah'a ibadet etmeye ve sadece ona kulluk etmeye çağırmaktır. Kur'an ve sahih sünnette bu hususa vurgu yapan pek çok nass bulunmaktadır. İlmihaller de bu denli önemli olan ibadetleri en pratik şekilde anlatmak üzere ele alınan eserlerdir.

Erken dönemlerde Türkçe olarak hazırlanan ilmihal kitaplarından biri de Şeyh Abdurrahman b. Yûsuf Aksarâyî'nin (ö. 950/1543'ten sonra) İmâdü'l-İslam adlı eseridir. Bu eser tercüme ve telif karışımı diyebileceğimiz bir eserdir. Müellif, Mevlanâ Abdülaziz Farisî'nin (ö.???) Farsça olarak telif ettiği Ümdetü'l-İslam adlı ilmihal kitabını tercüme etmiş, kaynaklar ve yorumlar açısından kitabı daha da zenginleştirmiştir. İman, namaz, oruç, zekât ve hacdan oluşan Ümdetü'l-İslam adlı eserin sonunda, ölüm ve kabir halleri, haklar, âdâb ve ahiret konularını da ilave etmiştir.

Türkçe'ye tercüme etmesinin gerekçesi olarak da bölge halkının Türkçe konuştuğunu ve dolayısıyla kendi dillerinde meseleleri daha iyi anlayabilmelerini sağlamak olduğunu belirtmiştir. Eser ayrıca erken dönem Türkçe ilmihal olması itibarıyla da önem arz etmektedir. Nitekim müellif bu hususa, eserin Farsça'dan Türkçe'ye tercüme edilmesinin amacını açıklarken de değinmektedir.

İbadetler konusunda Müslümanların bazen üşengeç davrandığı görünmeye başlanmıştır. Buna tepki olarak da zaman zaman bazıları iyi niyetle de olsa müslümanları ibadete teşvik etmek ve onun önemini göstermek amacı ile hadis uydurmaya yönelmişlerdir. Bazı alimler yine aynı amaç için hadislerin sıhhatine bakmaksızın, uydurma rivayetler de dahil her çeşit rivayetlere eserlerinde yer vermişlerdir. Halbuki bu amaç için Kur'an ve sahih sünnette yer alan nasların kullanılması yeterli olup zayıf ve uydurma rivayetlere hiçbir şekilde ihtiyaç yoktur. Erken dönemlerde yazılan İmâdü'l-İslam adlı ilmihal eserinde de birçok uydurma ve zayıf rivayetler kullanılmıştır.

Bu bildiride, eserin ilmihaller arasındaki yeri de tartışılacaktır, müellifin insanları ibadetlere teşvik için kullandığı uydurma ve asılsız rivayetler ele alınacak ve değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslam hukuku, ilmihal, ibadetler, *İmâdü'l-İslam*, uydurma rivayetler

**FIRST PERIOD TURKISH CATECHISMS: IN THE EXAMPLE OF
ABDURRAHMAN BİN YUSUF AĞSARĀYĪ'S WORK TITLED İMĀD AL-ISLAM**

Abstract

The greatness of worship, which is the purpose of creation, cannot be denied. As the highest rank in the sight of Allah is the rank of worship, the purpose of sending all prophets is to invite people to worship Allah and to serve only Him. There are many texts emphasizing this issue in the Qur'an and the authentic Sunnah. Catechisms (a concise manual of Islamic faith, worship and ethics) are works that are dealt with in order to explain such important worships in the most practical way.

One of the catechism books prepared in Turkish in the early periods is Sheikh Abdurrahman bin Yusuf Ağsarāyī's (d. after 950/1543) work titled İmād al-Islam. This work is a work that we can call a mixture of translation and copyright. The author has translated the the book called Umdeh al-Islam, which was written by Mawlana Abdulaziz Fārisī in Persian language, and further enriched the book in terms of sources and interpretations. At the end of the Umdeh al-Islam, which consists of faith, prayer, fasting, zakat and pilgrimage, he added the subjects of death and grave situations, rights, etiquette and the hereafter. He stated that the reason for translating it into Turkish was to enable the people of the region to better understand the issues in their own language since they speak Turkish.

The work is also important as it is an early period Turkish catechism. The author refers to this issue while explaining the purpose of translating the work from Persian to Turkish.

It has started to appear that Muslims sometimes act lazily about worshipping, which is the purpose of creation. In response to this, from time to time, some people, albeit with good intentions, tended to fabricate hadith to encourage Muslims to worship and to show its importance. For the same purpose, some scholars have included all kinds of narrations, including fabricated narrations, in their works, regardless of the authenticity of the hadiths. However, for this purpose, it is sufficient to use the texts in the Qur'an and the authentic Sunnah, and there is no need for weak and fabricated narrations. Many fabrications and weak narrations were used in the work called İmādu'l-Islam, which was written in the early periods.

In this paper, the place of the work among the catechisms will be discussed, the fabricated and unfounded narrations used by the author to encourage people to worship will be discussed and evaluated.

Keywords: *Islamic law, catechism, worship, İmādu'l-Islam, fabricated narratives*

NÜZHETÜ'L-EBRÂR'IN AKSARAY KÜLTÜR TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Muhammet H. CANKURT

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

muhammeth.can68@gmail.com

ORCID: 000-0002-3486-104x

Özet

Seyyid Hasan Rızâyî, 17. yüzyılda yaşamış, ömrünün bir kısmını doğduğu şehir Aksaray'da geçirmiş, kadılık yaptığı için Osmanlı ülkesinin farklı bölgelerinde bulunmuş, devrin itibarlı dillerinden olan Arapça ve Farsçayı iyi derecede bilen bir âlim, şair ve müelliftir. En dikkate değer yönlerinden birisi, sayıları on beşi bulan eserlerindeki içtenliği ve edebî alandaki üretkenliğidir. Yakın bir zamana kadar edebiyat ve kültür tarihçileri tarafından fazla tanınmayan bu aksiyoner kişiliğin, son yıllarda araştırmacılar tarafından keşfedildiğini; hayatı, tasavvufî ve edebî kişiliğiyle eserleri üzerine birtakım yüksek lisans ve doktora tezleri yapıldığını, ulusal ve uluslararası bilimsel dergilerde bir kısım makaleler neşredildiğini, bazı sempozyumlarda hakkında tebliğler sunularak bu tebliğlerin bildiri metinleri olarak yayımlandığını bilmekteyiz. Sade ve anlaşılır bir dille yazdığı Türkçe eserleri bulunan müellifin Arapça eserleri de vardır. Bahsi geçen Arapça eserlerinden biri olan ve kısaca “Nüzhetü'l-Ebrâr” olarak adlandırılan “Nüzhetü'l-Ebrâr el-Muttali' li-Esrârî'l-Gaffâr [Nüzhetü'l-Ebrâr min-Ehli'l-Esrâr]” isimli eseri, Türk kültür tarihi ve özelde de Aksaray kültür tarihi açısından ilginç bilgiler içermektedir. İsminden de anlaşılacağı üzere eser, “mağfireti geniş Allah'ın sırlarından haberdar olan sadıkların çevresindeki gözlemlerden ya da sır ehlinde olan temiz insanlar arasındaki bir gezintiden ve bu gezintiden elde edilen haz”dan bahsetmektedir. Eser; Rızâyî'nin bazılarıyla görüştüğü Aksaraylı âlim, şair, müellif, mutasavvıf, sûfî, kadı ve bir kısım sâlih kişilerden kısaca söz eder. 1646 yılında [Hicrî 1056] kaleme alınan eserde hakkında önemli bilgiler verilen kişilerin tamamı Aksaraylıdır ya da Aksaraylı olmasa bile Aksaray'da yaşamaktadır. Rızâyî'nin, 17. yüzyılda Aksaray'da bulunan tarihî, dinî ve kültürel yapılardan bahsetmesi, eseri ayrıca önemli kılmaktadır. Eser, bazı araştırmalara ve bu araştırmalar etrafında gelişen tartışmalara da birtakım veriler sunar. Hayatının son yıllarını Aksaray'da geçirmiş meşhur velî Somuncu Baba'nın [Şeyh Hamîdeddîn-i Aksarâyî] kabri ve ailesi hakkında verdiği önemli bilgiler, sözünü ettiğimiz verilerdendir. Somuncu Baba ailesine damat olan Rızâyî'nin konumundan güç alan bakir bilgiler, henüz güncelliğini koruyan ilmî tartışmalara şüphesiz ivme kazandıracaktır. Rızâyî Nüzhetü'l-Ebrâr'da, varlığından haberdar olamadığımız ya da somut bilgiler edinemediğimiz bazı edebî kişiliklerden de bahseder. Muhtelif tarikatlara mensup şahsiyetlere yer vermesi ve onların çevresinde oluşan anekdotları sıralaması, tasavvuf araştırmalarına da kuşkusuz katkı sunacaktır.

Bildirimizde, Aksaraylı Rızâyî'den kısaca bahsederek Nüzhetü'l-Ebrâr'ın muhtevisiyatına dair bilgiler verip edebî ve kültürel önemi üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: Rızâyî, Nüzhetü'l-Ebrâr, Aksaray, tasavvuf, kültür

THE IMPORTANCE OF NÜZHETÜ'L-EBRÂR FOR THE CULTURAL HISTORY OF AKSARAY

Abstract

Seyyid Hasan Rızâyî lived in the 17th century, lived a part of his life in Aksaray where he was born, resided in various places of Ottoman country because he was a kadi (muslim judge) and he was a scholar, poet and author who had a good command of Arabic and Persian that were prestigious languages of the period. One of the most remarkable of his characteristics was his sincerity in his works whose numbers reach up to fifteen and his productivity in literature. That this actionist personality who has not been known much by some literature and culture historians until quite recently was discovered by researchers in the last years; some masters and PhD dissertations on his life, sufistic and literary personality were written, and some articles were published in national and international scientific magazines are known. Author who had works in simple and comprehensible Turkish had also works in Arabic. His work which is one of the mentioned Arabic works and called “Nüzhetü'l-Ebrâr” shortly includes interesting information in terms of Turkish cultural history and specifically Aksaray cultural history. As it can be understood from the name, the work mentions “a journey of saints and the pleasure acquired from this journey”. The work speaks of scholars, poets, authors, Sufis, kadi and saintlike people of Aksaray, some of whom Rızâyî saw. In the work written in 1646 [Hijri 1056], all of the people about whom important information is given are from Aksaray or live in Aksaray even if they are not from Aksaray. Rızâyî's mention of historical, religious and cultural structures in Aksaray in the 17th century makes the work also important. The work also provides some data on some researches and the debates that have developed around these researches. The important information about the grave and family of the famous veli Somuncu Baba [Sheikh Hamîdeddin-i Aksarâyî], who spent the last years of his life in Aksaray, is one of the data we have mentioned. The untouched information, powered by the position of Rızâyî, who was the groom to the Somuncu Baba family, will undoubtedly accelerate the scientific debates that are still up to date. In Nüzhetü'l-Ebrâr, Rızâyî also mentions some literary personalities whose existence we are not aware of or that we cannot obtain concrete information. Including figures belonging to various sects and listing the anecdotes around them will undoubtedly contribute to Sufi studies.

In our declaration, we will mention Rızâyî of Aksaray shortly, give information about the content of Nüzhetü'l-Ebrâr and put emphasis on its cultural importance.

Keywords: Rızâyî, Nüzhetü'l-Ebrâr, Aksaray, mysticism, culture

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ İLE İLHANLI DEVLETİ ARASINDA KRİTİK BİR MÜCADELE: SULTAN HANI SAVAŞI (1256)

Dr. Nagehan VURGUN

nagehanvurgun@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6785-003X

Özet

Cengiz ile başlayan Moğol ilerleyişi, Ön Asya'dan başlayarak Anadolu'ya kadar uzanmış ve Anadolu çok kısa bir sürede Moğol hâkimiyetine girmiştir. 1243'de Köseadağ Savaşı ile Türkiye Selçukluları, Moğollar karşısında yenilmişler ve Selçuklu devleti, Moğollara metbû olmak durumunda kalmıştır. Köseadağ Savaşı sonrasında Moğolları komuta eden ilk genel vali Baycu Noyan, kendisine karargâh merkezi olarak Mugan'ı seçmiş ve Anadolu'yu buradan idare etmeye başlamıştır.

Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın vefatından sonra lider olan Mengü Han, imparatorluğun batı topraklarını yönetmekle Hülâgû Han'ı görevlendirmiştir. Moğol Devleti'nin batı toprakları üzerinde "İlhanlı" kolunu kuran Hülâgû, kendisine yerleşim merkezi olarak Mugan'ı seçmiştir. Hülâgû, Baycu Noyan'a karargâhını Mugan'da kuracağı için ailesi ve ağırlıklarıyla birlikte Anadolu'ya geçmesi yönünde buyruk göndermiştir. Bunu üzerine Noyan, maiyetindeki askerler ve bu askerlerin aileleriyle beraber Anadolu'ya gelmiş ve buradan kendisine yaylak ve kışlak verilmesini istemiştir. Noyan, bu teklifi ile Anadolu'ya yerleşmek niyetinde olduğunu açıkça belli etmiştir. Baycu Noyan'ın bu talebi bir tür fiilî işgal anlamına geldiği için bu durumu endişe ile karşılayan Selçuklu sultanı II. İzzeddin Keykâvus, devlet adamlarıyla yaptığı görüşmeler neticesinde Noyan'ın bu isteğini kabul etmemiş Moğollarla savaşa planı yapmaya başlamıştır.

Baycu Noyan, kendisine Anadolu'dan yer verilmesi teklifinin reddedilmesi üzerine harekete geçmiş ve Aras bölgesi üzerinden Anadolu'ya gelerek Erzurum Aksaray arasındaki bütün şehirleri yerle bir etmiştir. Selçuklular ise büyük bir ordu ile Konya'dan Aksaray'a doğru ilerlemiş ve Noyan'ın ikinci Anadolu seferinde, Aksaray yakınlarında yer alan Sultan Hanı'nın önünde iki ordu karşı karşıya gelmiştir (1256). Selçuklu ordusu başta sultan II. İzzeddin Keykâvus ve önde gelen devlet adamları ile savaşa katılmış fakat savaşa katılanlar kaçmayı, savaşmaya tercih etmiştir. Devlet mekanizmasındaki aksaklıklar, Selçuklu ordusunda komutanlar arasında yaşanan çekişmeler, Sultan'ın savaşa dâhil olmaması, deneyim sahibi kumandanların dikkate alınmaması ve Baycu Noyan'la ilgili yeterli istihbarata sahip olunmaması gibi durumlar sebebiyle Selçuklular, Sultan Hanı Savaşı'nda ağır bir yenilgi almıştır. Gerçekleşen savaşta Türkmen beylerinden pek çoğu ve Vezir Kadı İzzeddin vefat etmiş, Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykâvus ise verdiği mücadelede başarısız olduğu için Antalya'ya kaçmak zorunda kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sultan hanı Savaşı, Moğollar, İlhanlı, Türkiye Selçuklu Devleti, Baycu Noyan

A CRITICAL STRUGGLE BETWEEN THE TURKISH SELJUK STATE AND THE ILHANLI STATE: THE WAR OF THE SULTAN HAN

Abstract

The Mongol advance, which started with Genghis, extended from Asia Minor to Anatolia and thus Anatolia came under Mongol rule in a very short time. With the Battle of Köseadağ in 1243, the Turkish Seljuks were defeated by the Mongols and the Seljuk state had to be overpowered by the Mongols. Baycu Noyan, the first governor who commanded the Mongols after the Köseadağ War, chose Mugan as his headquarters and started to rule Anatolia from there.

Mengü Han, who became the leader after the death of the Mongolian ruler Genghis Khan, commissioned Hulagu Khan to manage the western lands of the empire. Hulagu, who established the "Ilkhanid" branch on the western lands of the Mongolian State, chose Mugan as his settlement. Hulagu sent an order to Baycu Noyan to move to Anatolia with his family and weights as he would establish his headquarters in Mugan. Thereupon, Noyan came to Anatolia with the soldiers in his entourage and the families of these soldiers and requested that he be given a summer pasture and winter quarters. Noyan made it clear that he intends to settle in Anatolia with this offer. Seljuk Sultan Izzeddin Keykavus II, who met this situation with concern as Baycu Noyan's request meant a kind of de facto occupation, started to make a plan to fight the Mongols who did not accept Noyan's request as a result of his meetings with the statesmen.

Baycu Noyan took action upon the rejection of the offer to place him in Anatolia and came to Anatolia via the Aras region and destroyed all the cities between Erzurum and Aksaray. The Seljuks, on the other hand, advanced from Konya to Aksaray with a large army, and in Noyan's second Anatolian campaign, the two armies came face to face in front of the Sultan Han, located near Aksaray (1256). The Seljuk army participated in the war with the Sultan Izzeddin Keykavus II and prominent statesmen, but those who participated in the war preferred to flee rather than fight. The Seljuks suffered a heavy defeat in the Sultan Han War due to the failures in the state mechanism, the conflicts between the commanders in the Seljuk army, the Sultan's not being involved in the war, the lack of attention to the experienced commanders and the lack of sufficient intelligence about Baycu Noyan. In the war that took place, many of the Turkmen lords and Vizier Kadi Izzeddin died, and the Seljuk Sultan Izzeddin Keykavus II had to flee to Antalya because he failed in his struggle.

Keywords: *The War of Sultan Han, Mongols, Ilkhanid, Turkey Seljuk State, Baycu Noyan*

CEMAL HALVETÎ'DE KUR'AN TASAVVURU

Dr. Öğr. Üyesi Necattin HANAY

Aksaray Üniversitesi

necattinhanay@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0002-2778-5405

Özet

Hayatın bütün alanlarında varlık olarak kendini gösteren Kur'an, tarihi süreçte farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu farklılık tefsir ekollerinin oluşmasına da temel teşkil etmiştir. Örneğin Kur'an'ın dilbilimsel açıdan incelenmesi lugavî tefsir ekolünü, mezhebi kabuller doğrultusunda yorumlanması da mezhebî tefsir ekolünü doğurmuştur. Aynı şekilde tasavvuf ehlinin ayetlerdeki işaretleri ve batını manayı keşf etmek gayesiyle Kur'an'ı yorumlaması da işârî tefsir ekolünü ortaya çıkarmıştır. Esasında tüm bu tefsir ekollerinin yorumlama faaliyetlerine yön veren, Kur'an'a dair ontolojik ve epistemolojik bir tasavvur bulunmaktadır. Bu tasavvurun en bariz iki çıktısı ise çoğunlukla Kur'an'ı nass-olgu diyalektiğinden bağımsız olarak ele alan “metafiziksel yaklaşım” ile bunun tam karşısına konumlanan “tarihsel yaklaşım”dır.

İlim ve irşad faaliyetleriyle dönemin önemli şahsiyetlerinden biri olarak karşımıza çıkan Cemal Halvetî'nin (ö. 899/1494) de Kur'an'la ilgili bir varlık ve yorum tasavvuru elbette bulunmaktadır. Bu tasavvura göre Allah'ın ilminde bir mahiyet olarak veya levh-i mahfuzda bir varlık olarak metafizik âlemde var olan Kur'an, içinde yaş-kuru ne varsa her şeyin bilgisini, ilahî sırları içeren bir yapıya sahiptir. Bu sebeptendir ki onun Kur'an'ı anlama ve yorumlama anlayışında zahir anlamdan çok batındaki anlam ve işaretler ön plana çıkmakta; diğer bir ifadeyle bizatihi bir cevher olarak kabul ettiği Kur'an'ın varlığında kaim anlam katmanlarının keşfi öncelenmektedir.

Ayetlerde zâhirin ötesinde bâtinî anlamların olduğu kabulü, Kur'an'ın fizik dünyada varlık sahasında belirmeden önce metafizik bir varlık olarak, Allah'ın varlığı ve ilminin nihayetsizliği ile özdeş kabul edilmesine dayanır. Bu durum örneğin Tüsterî'de (ö. 283/896) şu şekilde ifadesini bulur: “Allah'ın kitabını anlama konusunda insana Kur'an'ın her harfi için bin mana verilse yine de kişi Allah'ın bu harfte kastettiği manaların sonuna ulaşamaz. Kur'an, Allah'ın kadim kelimidir. Kelam, O'nun sıfatıdır. Allah'ın nihayeti olmadığı için O'nun kelamının içerdiği manalarının da bir nihayeti yoktur. Kişi Kur'an'ı Allah'ın, velî kullarının kalbine açtığı manalar oranında anlayabilir.”

Netice itibarıyla, Kur'an'a metafiziksel yaklaşım, kabuk mahiyetinde kabul edilen zahir anlamın altında nice anlam katmanlarının var olduğu tasavvurunun temelini oluşturmaktadır. Böyle bir tasavvura sahip olduğu görülen Cemal Halvetî de kaleme aldığı eserlerinde bunların keşfini kendisine hedef edinmektedir. Bu yönüyle Halvetî'nin İbnü'l-Arabî (ö. 638/1240), Kâşânî (ö. 736/1336), Alâüddevle-i Simnânî (ö. 736/1336) gibi mutasavvıf müfessirlerin yolunu takip ettiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsir, Te'vil, Cemal Halvetî

THE CONCEPTION OF QUR'AN IN JAMAL KHALWATI

Abstract

The Qur'an, which manifests itself as an entity in all areas of life, has been interpreted in different ways in the historical process. This difference also formed the basis for the formation of schools of tafseer. For example, the linguistic analysis of the Qur'an gave birth to the lexical school of tafseer, and its interpretation in line with the sectarian acceptances gave birth to the sectarian school of tafseer. In the same way, the interpretation of the Qur'an by the sûfî people in order to discover the signs and esoteric meanings in the verses revealed the school of "ishari tafseer". In fact, there is an ontological and epistemological conception of the Qur'an that guides the interpretation activities of all schools of tafseer. The two most obvious consequences of this conception are the "metaphysical approach", which mostly deals with the Qur'an independently of the text/phenomenon dialectic, and the "historical approach", which is positioned directly opposite it.

Of course, Jamal Khalwatî (d. 899/1494), who appeared as one of the important personalities of the period with his science and guidance activities, also has a vision of existence and interpretation related to the Qur'an. According to this conception, the Qur'an, which exists in the metaphysical realm as a nature in Allah's knowledge or as an entity in the "preserved tablet", has a structure that contains the knowledge of everything, whether wet or dry, and divine secrets. For this reason, in his understanding and interpretation of the Qur'an, the inner meanings and signs come to the fore rather than the outward meaning; In other words, the discovery of deep layers of meaning is prioritized in the existence of the Qur'an, which it accepts as a substance itself.

The acceptance that there are esoteric meanings beyond the apparent in the verses is based on the acceptance of the Qur'an as a metaphysical entity, identical with the existence of Allah and the infinity of his knowledge, before it appears in the physical world. The aforementioned situation is expressed by Tusterî (d. 283/896) as follows: "Even if a person is given a thousand meanings for each letter of the Qur'an in order to understand the book of Allah, one cannot reach the end of the meanings that Allah means in this letter. The Qur'an is the ancient (qadîm) word of Allah. The kelam (word/speaking) is His attribute. Since the essence of Allah is eternal, the meanings of His word must also be infinite. A person can understand the Qur'an in proportion to the meanings that Allah opens to the hearts of his saints.

As a result, the metaphysical approach to the Qur'an forms the basis of the conception that there are many layers of meaning under the apparent meaning, which is accepted as a shell. Jamal Khalwatî, who is seen to have such a vision, aims to discover them in his works. In this respect, it is understood that Khalwatî followed the path of sûfî commentators such as Ibn al-'Arâbî (ö. 638/1240), Kâshânî (ö. 736/1336) and 'Alâ' al-Dawla al-Simmânî (ö. 736/1336).

Keywords: *Qur'an, Tafseer, Commentary, Jamal Khalwati*

GÜZELYURT KİLİNİN SERAMİK HAM SIR BÜNYELERİNDE RENKLENDİRİCİ OLARAK ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Nilüfer Nazende ÖZKANLI

Aksaray Üniversitesi

erenlernazende@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2940-321X

Özet

Kültürel bir varlık olarak sanat eserleri tarihe her zaman ışık tutmuştur. Sanat eserlerinden biri olan seramik sanatı tarihsel süreç içerisinde, üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarında birçok uygarlığın malzemesi olmuş ve birçok kültürün de sanatsal ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Neolitik dönemden günümüze kadar gelişme gösteren seramik sürekli kendisini yenilemiş ve mimari yapıların süslemesinden, çanak çömleğe, sanatsal bir ifade biçimine kadar farklı yapılarda hayatımızın her aşamasında önemli bir malzeme olarak yer almaktadır. Bu nedenle de kültürel bir varlık olan seramik belge niteliği taşımaktadır.

Geleneksel sanatlarımızdan biri olan çömlekçilik Anadolu topraklarında geçmişten günümüze kadar her daim varlığını sürdürmüş ve hala da bazı bölgelerde geleneksel çömlek üretimi devam etmektedir. Geçmiş Kalkolitik döneme kadar uzanan Güzelyurt (Gelveri) Çömlekçiliği de buna bir örnektir. Bölgede Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi tarafından ortaklaşa yapılan arkeolojik çalışmalarda seramik buluntulara rastlanmıştır. Kapadokya bölgesinde yer alan Güzelyurt (Gelveri) ilçesi, Neolitik dönemde yerleşim bölgesi olarak ve Mübadele öncesinde de Rumların yaşamasından dolayı tarihi yapısı ile de Aksaray'ın önemli turistik merkezlerinden birisidir.

Sır, seramik bünyeyi kaplayan ve üzerinde eriyen cam ve camsı bir oluşumdur. Hammaddelerin belirli oranlarda karışımından oluşan ve su bazlı olarak bünyeye uygulanıp, fırınlama işleminden sonra camsı özellik kazanır. Teknik olarak bünyeye parlaklık veya mat bir yüzey sağlar, sıvılar için geçirmezlik, mekanik güçlere karşı dayanıklılık kazandırır. Asitlere ve bazlara karşı dayanıklı olup, çarpmaya ve darbelere karşı bünyeye mukavemet kazandırır. Estetik olarak da ürünlerde mat, parlak, kristal gibi görünüş özellikleri verdiği gibi renklendirilebildiği için de dekoratif görünüm sağlar. Geleneksel çömlek üretiminin ana hammaddesi olan kırmızı killerin astar veya sır bileşeni olarak kullanımı üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı ve yöntemi ise Güzelyurt çömlekçi kilinin öğütülerek, farklı oranlarda hazırlanan ham sır reçetelerine ilave edilerek, farklı seramik bünyelerinde etkileri araştırılmıştır. Farklı seramik bünyelerine uygulanan ve farklı derecelerde fırınlaması yapılan uygulamalar sonucunda renk değerleri, sıranın gelişmesi, matlık parlaklık, artistik özellikleri gibi etkilerinin değerlendirilmesi sonucunda deneysel araştırma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, kil, sır, Güzelyurt

A REVIEW ON COLORANT EFFECTS OF GÜZELYURT CLAY ON RAW GLAZE STRUCTURE OF CERAMICS

Abstract

Art objects have always shed light on the history as a cultural asset. Art of ceramics, among the art objects, have been a tool of many civilizations on the lands of Anatolia we have been living on throughout the historical process and making appearance before us as artistic expressions of many cultures. Developed since Neolithic era, ceramics have always renewed itself and been serving as a substantial material in every stage of our lives in various structures ranging from architectural ornaments and decorations, pottery to artistic explicandum. Therefore, a cultural asset, ceramics is a certificatory art.

Among our traditional arts, pottery has been sustaining its existence from past to present day on the Anatolian lands and certain regions still sustain the traditional pottery production. Güzelyurt (Gelveri) Pottery, dating to Chalcolithic period serves as a great example in this regard. Ceramic finds have been revealed in the archeological excavations performed in the region by the Ministry of Culture and Tourism in tandem with Istanbul University. Güzelyurt (Gelveri) district, located in the Cappadocia region, is one of the substantial and noteworthy tourism centers of Aksaray with its historical structure as a settlement area in the Neolithic period and because of the Greeks living before the Commutation.

Glaze refers to the melting glass covering the frame and vitreous formation. Glazing becomes vitreous as a result of application of a mixture of raw materials in certain proportions to the frame as water-based followed by the process of kiln-drying. It technically provides a glossy look or an opaque surface on the frame and ensures a liquid impermeability and strength against mechanical forces. It is highly resistant to acids and bases and enables the frame to have strength and resistance against the impacts. In aesthetic terms, the process provides opaque, glossy, crystalline outlook on the products as well as a decorative outlook due to its colorant properties. Various studies have been conducted on the use of red clay, the main raw material of traditional pottery production, serving as a lining and/or glaze component.

The aim and method of this study is researching the effects of clay on the ceramic glazing are reviewed upon grinding the Güzelyurt pottery clay and adding into different raw glaze components in different proportions. An experimental research has been conducted as a result of evaluation of the effects such as color values resulting from application of glazing on different ceramic structures at different temperatures, opaqueness/glossiness, development of glaze, binding of the glaze on the surface and the artistic properties on the surface.

Keywords: Ceramics, clay, glaze, Güzelyurt

OSMANLI KLASİK DÖNEMİ BAZI AKSARAY VAKIFLARI (1470-1566)

Doç. Dr. Ramazan ATA

Aksaray Üniversitesi

ramazanata@aksaray.edu.tr

ORCID:0000-0002-8925-0289

Özet

Osmanlı Devleti güvenlik ve adaletin dışındaki neredeyse bütün hizmetleri vakıflar vasıtasıyla gerçekleştirmiştir. Devletin vakıf noktasındaki temel görevi, kayıtlarının ve yaptıkları işlerin ciddi şekilde denetlenmesi olmuştur. Çalışmamızda kısaca incelemeye çalıştığımız vakıflar Osmanlı Medeniyetinin bir vakıf medeniyeti olduğunu, Aksaray örneğinde de göstermektedir. Vakıf örneklerinde görüldüğü gibi Osmanlılar kimsesizlerin kefenlerine kadar düşünüp cenazelere gülsuyu sağlama inceliğinde bile bulunmuşlardır. Osmanlı Aksaray’ında bir vatandaş vakıf evinde doğup, orada büyüyüp orada evlenerek orada yaşlanmış ve yine orada ölecek vakıf kefeni ile kefenlenip vakıf mezarlığına gülsuyu eşliğinde defnedilmiştir. Aksaray, Fatih Sultan Mehmed döneminde 1470 yılında Osmanlı Devleti sınırlarına katılmıştır. Fatih döneminde vakıflar konusunda bazı problemler yaşanmıştır. Fatih döneminde yapılan 1476 tarihli ilk tahrirde Aksaray’da 44 vakıf olduğu görülmektedir. II. Bayezid dönemi vakıfları hükümdarın hassasiyetlerini ve dönemin özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir. Bu dönem vakıflarını Fatih dönemi vakıflarıyla karşılaştırdığımız zaman zaviyelerin daha ağırlıkta olduğunu görüyoruz. II. Bayezid’in dindarlığı dervişlere ve ezilen kesimlere karşı daha alakadar davranmasını getirmiştir. Bu dönemde kadın vakıflarının sayısının da arttığını görmekteyiz. Ayrıca camilerle ilgili vakıflarda artış gözlenmekte ve bunların çoğunun vakfiyesinde özellikle pazartesi ve perşembe günleri cüz okuma şartı dikkat çekmektedir. Peygamberimizin neslinden gelenler için kurulan vakıflara da padişahlar ayrı bir hassasiyet göstermişlerdir.

Cüzzamlılar, cenazeler ve kalenderler için yapılan vakıflar da dönemin dünyası dikkate alındığında önemli bir aşama olarak görülmektedir. Mahalle çeşmelerinin musluklarının temini için birçok vakıf kurulması sosyal hizmete verilen önemi göstermesi açısından bir başka ilginç örnektir. Yol güzergâhında olan yerlerde vakıf kurulmasının teşvik edildiği dikkat çekmektedir. Özellikle ücra geçiş noktalarında bu tür zaviye vakıflarının kurulması yol güvenliği ve bölgeye yeni gelen dervişlerin oryantasyonuna verilen önemi ifade etmektedir. Bunlardan birisinin Susadı köyündeki Hacı Bektaş zaviyesi olması da heterodoks gruplara ayrımcılık gösterilmediğini ispat etmesi bakımından önemlidir. Bu vakıfların her birinin çok geniş akarlarla desteklenip beslenmesi Osmanlı Devleti’nde vakıf sistemine verilen önemi göstermektedir. 1476 yılında yapılan ilk tahrirde Aksaray’da 44 adet vakıf olduğu görülmektedir. 1500 yılında yapılan tahrirde bu sayı 104’e çıkmış, 1522 yılında ise bu sayı 97’ye inmiştir. Vakıfların gelirleri 1476 yılında 35242 akçe, 1500 yılında 95182 akçe, 1522 yılında ise 132766 akçedir. Bütün bu rakamlar Osmanlı klasik dönemi vakıf sayısında dalgalanma olsa da vakıf gelirinde kademeli artış olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Aksaray, vakıf, medrese, zaviye

SOME AKSARAY FOUNDATIONS IN THE OTTOMAN CLASSIC PERIOD (1470-1566)

Abstract

The Ottoman State carried out almost all services except security and justice through foundations. The main duty of the state at the point of foundation has been the serious inspection of their records and their work. The foundations that we tried to examine briefly in our study show that the Ottoman Civilization is a foundation civilization, in the example of Aksaray. As seen in the examples of foundations, the Ottomans even thought about the shrouds of the orphans and even thought of providing rosewater for the funerals. In Ottoman Aksaray, a citizen was born in a foundation house, grew up there, got married there, grew old there, died there, was shrouded in a foundation shroud and was buried in the foundation cemetery with rose water. Aksaray joined the borders of the Ottoman Empire in 1470 during the reign of Mehmed the Conqueror. During the Fatih period, there were some problems about foundations. It is seen that there were 44 foundations in Aksaray in the first registration dated 1476 made during the Fatih period. The foundations of the II. Bayezid period are important in terms of showing the sensitivities of the ruler and the characteristics of the period. When we compare the foundations of this period with the foundations of the Fatih period, we see that the zawiya's are more dominant. II. Bayezid's piety brought him to act more attentively towards dervishes and the oppressed. In this period, we see that the number of women's foundations has increased. In addition, an increase is observed in the number of foundations related to mosques, and the requirement to read the juz on Mondays and Thursdays in the foundation charters of most of them draws attention. The sultans also showed special sensitivity to the foundations established for the descendants of our Prophet.

Foundations for lepers, funerals and calenders are also seen as an important stage when the world of the period is taken into account. The establishment of many foundations to supply the taps of the neighborhood fountains is another interesting example in terms of showing the importance given to social work. It is noteworthy that the establishment of foundations is encouraged in places on the road route. The establishment of such zawiya foundations, especially at remote crossing points, indicates the importance given to road safety and the orientation of the newly arrived dervishes. The fact that one of them is the Hacı Bektaş zawiya in the village of Susadı is important in terms of proving that heterodox groups are not discriminated against. The fact that each of these foundations is supported and fed by very large akar shows the importance given to the foundation system in the Ottoman Empire. In the first registration made in 1476, it is seen that there are 44 foundations in Aksaray. In the census made in 1500, this number increased to 104, and in 1522 this number decreased to 97. The revenues of foundations were 35242 akçe in 1476, 95182 akçe in 1500, and 132766 akçe in 1522. All these figures show that although there was fluctuation in the number of foundations in the Ottoman classical period, there was a gradual increase in foundation income.

Keywords: Ottoman Empire, Aksaray, foundation, madrasah, zawiya

AKSARAY'IN YABANCI TÛCCARLARI

Prof. Dr. Remzi KUZUOĞLU

Aksaray Üniversitesi

rkuzuoglu@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8741-5326

Özet

Aksaray, Paleolitik Çağ'dan başlayarak tarihin her döneminde önemli kùltürlere ev sahipliği yapmıştır. MÖ. 2. Binyıl'ın başlarına gelindiğinde bu kadim şehri, Aksaray yakınlarındaki Yeşilova Kasabası sınırları içinde kalan Achemhöyük temsil etmektedir. Çivi yazılı metinlerde Puruřhattum olarak kaydedilen krallığın merkezi ile aynı yer olduğu düşünölen bu ören yerinde 1962 yılında başlayan ve günümüzde de devam eden arkeolojik çalışmalarla, Aksaray tarihine ışık tutacak önemli verilere ulaşılmıştır. Sonuçlar, bilhassa MÖ. 2. Binyıl'ın başlarında Achemhöyük'ün Anadolu'nun önemli şehir devletlerinden birine ev sahipliği yaptığını göstermektedir. Hem arkeolojik buluntular hem de çivi yazılı belgeler, Achemhöyük'ün Asur Ticaret Kolonileri Devri (MÖ. 1974-1719) olarak adlandırılan bu dönemde, sadece Anadolu'nun değil aynı zamanda Ön Asya'nın da önemli siyasi ve ticari merkezlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle Achemhöyük'te Sarıkaya Sarayı olarak adlandırılan yapının depolarında ele geöen ve MÖ. 1835'ten sonraya tarihlendirilen bulla ve etiketler, Achemhöyük Sarayı'nın uluslararası ilişkilerinin en önemli delilleri olarak karşımızda durmaktadır. Kuzey Mezopotamya ve Suriye şehir devletlerinin idarecilerine ait söz konusu mühür baskıları, bu dönemde Achemhöyük'ün öneminin Anadolu sınırlarını aştığını ve bu krallıkların Achemhöyük Sarayı ile iyi ilişkiler kurma niyetinde olduklarını göstermektedir. Achemhöyük'e atfedilen bu önemin sebebi ise jeopolitik konumu ve ticari potansiyelidir.

Arkeolojik ve filolojik çalışmalar, Achemhöyük ekonomisinin madencilik, tekstil ve hayvancılıkla birlikte büyük ölçüde ticarete dayandığını göstermektedir. Ticari faaliyetlerin şahitleri Sarıkaya Sarayı ve Höyük'te ele geöen binlerce silindir mühür baskılı bulla ve etiketlerdir. Bu buluntular Achemhöyük'teki ticaretin bölgesel olduğu kadar uluslararası boyutlarını da göz önüne sermekte; Achemhöyük ve Sarayı ile ticaret yapan pek çok yabancı tüccarın kısmi faaliyetlerini belgelendirmektedir. Sayıları binlerle ifade edilen bu buluntular, Anadolu içinden veya Kuzey Mezopotamya ile Suriye bölgesinden buraya gönderilen ticari içerikli paketlere aittir. Ne yazık ki bu paketlerin içlerinde ne olduğunu tam olarak bilinmemektedir ancak en azından bazılarının tekstil ürünlerine ait oldukları anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, MÖ. 1835'ten sonra Achemhöyük'te yaşamış veya burayla bir şekilde ticaret yapmış yabancı tüccarlar hakkında genel bir bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Achemhöyük, Eski Asur, Ticaret, Tüccar, Çivi Yazısı

FOREIGN MERCHANTS OF AKSARAY

Abstract

Aksaray has hosted important cultures in every period of history, starting from the Paleolithic Age. At the beginning of the 2nd millennium BC, this city was represented by Acemhöyük, which is within the borders of Yeşilova Town. In this archaeological site, which is thought to be the same place as the center of the kingdom and which is recorded as Purušhattum in cuneiform texts, important data that will shed light on the history of Aksaray have been reached with the archaeological studies that started in 1962 and continue today. Studies shows that, Acemhöyük was the home of one of the important city-states of Anatolia especially at the beginning of the 2nd millennium BC. Both archeological finds and cuneiform texts reveals that Acemhöyük was one of the political and commercial centers of not only Anatolia but also Asia minor in this period, which is also called as Assyrian Colonies period (1744-1719 BC). Bullae and labels which were obtained especially in the storages of the construction called as Sarıkaya Palace in Acemhöyük and were dated after 1835 BC are the of the most important evidences of the international affairs of Acemhöyük Palace. Seal impressions in question belonging to the administrators of Mesopotamia and Syria city-states shows that the importance of Acemhöyük went beyond Anatolia in this period and these kingdoms intended to establish good relationships with Acemhöyük Palace. The reason for this importance attributed to Acemhöyük is its geopolitical position and commercial potential.

Archeological and philological studies reveal that Acemhöyük economy based on commerce to a great extent together with mining, textile and husbandry. The witnesses of the commercial activities are thousands of sealed bullae and labels obtained. These finds reveal the regional and international dimensions of the commerce in Acemhöyük, and document the partial activities of many foreign merchants trading with Acemhöyük and its Palace. These finds, numbered in the thousands, belong to commercial packages sent here from Anatolia or Northern Mesopotamia and Syria. Unfortunately, we do not know exactly the content of these packages but at least it is understood that some are textile products. In this study, it will be tried to be given overall information about the foreign merchants who lived in Acemhöyük or somehow traded here after 1835 BC and their commercial activities.

Keywords: *Acemhöyük, Old Assyrian, Trade, Merchant, Cuneiform*

AKSARAY GÜZELYURT'UN BİZANS SANATI'NDAKİ YERİ ve ÖNEMİ

Doç. Dr. Serkan SUNAY

Ankara Üniversitesi

serkansunay@yahoo.com; ssunay@ankara.edu.tr

ORCID: 0000-0003-2938-2615

Özet

Ortaçağ'a ait yerleşim birimlerinin ortak kaderi insanın ve zamanın yıkıcı etkisine maruz kalmalarıdır. Bu anlamda aslı karakterini büyük ölçüde muhafaza edebilmiş kent merkezlerinin önemi daha da artmaktadır. Bizans döneminin Orta Anadolu'daki tarihi yerleşimlerinden birisi olan Kapadokya'daki Güzelyurt (Karballa / Gelveri) halen bu çerçevede önemle üzerinde durulması gerekli özgün dokusunu büyük ölçüde korumaktadır.

İlkçağdan beri bir dini merkez statüsünde gelişen kent, Bizans dönemi sanatı ve mimarisi bakımından da önemli eserleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu bölgenin çok eski çağlardan beri demografik yapısının değişikliğe uğramaması ayrıca Türk nüfusun ayrı bir mahalle halinde yerleşimi, Bizans dönemi eserlerinin muhafazasına ve dokunun korunmasına katkı sağlamıştır.

Bu bağlamda mevcut kültürel miras içerisindeki mimarlık ürünleri ve bunlara dair süsleme özellikleri bütüncül bir bakış açısıyla ele alındığında, aslında hem Anadolu Sanatı'nın ortaçağdaki mahalli karakterini hem de Bizans sanatının kavramsal değerlerini tek bir ilçedeki eserlerden bugün dahi okumamız bir hayli şaşırtıcı ve bir o kadar da özeldir.

Bu bildiriye amaç, Güzelyurt'un Bizans çağı eserlerini veya süsleme özelliklerini tek tek tanıtmak değildir. Esas hedef, genel Bizans sanatı içerisinde burada eserlerin nasıl yorumlanması gerektiği, bu bölgeye ait bir üslubun gelişip gelişmediği tartışmasını yapabilmek ve bunu fiziki kanıtlarla aktarabilmektir.

Bizans mimarisinin gelişimini en iyi takip edebildiğimiz yapı grubunun dini mimari bünyesindeki kiliseler olduğunu kabul edersek, bu gelişimi ve değişimi takip etmede sahip olduğu çok sayıda eserle Güzelyurt ayrıca bir öneme sahiptir. Kapadokya bölgesinde erken dönemde inşa edilen tek nefli eserler yanı sıra, kaya kiliseleri ve kısmen kayaya oyularak kısmen de bina edilerek yapılmış kiliseler Güzelyurt için de karakteristik bir özellik sunmaktadır. Erken devrin bazilika ve tek nefli şemasının zaman içerisinde kapalı yunan haçı şemasına hatta geç dönemde kubbeli bazilika plan şemasına evrilişi bu anlamda Güzelyurt eserleri özelinde dikkati çekmektedir.

Bildiride malzeme ve teknik, örtü sistemi ve teknoloji, plan gelişimi ve mekân taksimatının fonksiyonel boyutu, süsleme özelliklerinde öne çıkan özelliklere değinilecektir.

Bütün bu eserlerin kronolojik ve tipolojik tasnifi yanı sıra süsleme özellikleri ile mukayeseli yorumlanabilmesi, Orta Anadolu ve Kapadokya için bugüne kadar yapılmış araştırmalar ve değerlendirmeler arasında Güzelyurt özelinde Aksaray ve çevresi ile ilgili stilistik kimliğin veya ayırıcı unsurların var olup olmadığını ortaya çıkaracaktır.

Anahtar Kelimeler: Bizans Mimarisi, Kapadokya, Aksaray, Güzelyurt, Bizans Sanatı

THE IMPORTANCE OF AKSARAY GUZELYURT IN BYZANTINE ART

Abstract

The common fate of the settlements of the Middle Ages is that they were exposed to the destructive effects of man and time. In this sense, the importance of urban centers that have largely preserved their original character is increasing. Güzelyurt (Karballa / Gelveri) in Cappadocia, one of the historical settlements of the Byzantine period in Central Anatolia, still preserves its original texture, which should be emphasized in this context.

The city, which has developed as a religious center since antiquity, also contains important works of art and architecture from the Byzantine period. The fact that the demographic structure of this region has not changed since ancient times, as well as the settlement of the Turkish population as a separate neighborhood, contributed to the preservation of the Byzantine period artifacts and the preservation of the texture.

In this context, when the architectural products in the existing cultural heritage and their decorative features are considered from a holistic point of view, it is quite surprising that we can read both the local character of Anatolian Art in the Middle Ages and the conceptual values of Byzantine art from the works in a single district, even today.

The purpose of this paper is not to introduce the Byzantine period artifacts or decorative features of Güzelyurt one by one. The main goal is to be able to discuss how the works should be interpreted here within the general Byzantine art, whether a style belonging to this region has developed or not, and to convey this with physical evidence.

If we accept that the building group that we can best follow the development of Byzantine architecture is the churches within the religious architecture, Güzelyurt also has a great importance in following this development and change. In addition to the single-nave works built in the early period in the Cappadocia region, rock churches and churches built partly by carving into the rock and partly by building present a characteristic feature for Güzelyurt.

The evolution of the basilica and single-nave scheme of the early period to the closed Greek cross scheme and even to the domed basilica plan scheme in the late period draws attention in the Güzelyurt works in this sense.

Material and technique, covering system and technology, plan development and functional dimension of space division, prominent features in ornamentation will be mentioned in the paper.

The chronological and typological classification of all these works, as well as their comparative interpretation with their ornamental features, will reveal whether there is a stylistic identity or distinctive elements related to Aksaray and its surroundings in Güzelyurt, among the researches and evaluations made so far for Central Anatolia and Cappadocia.

Keywords: *Byzantine Architecture, Cappadocia, Aksaray, Güzelyurt, Byzantine Art*

AZERBAYCAN EDEBİYATI'NDA YUNUS EMRE YARATICILIĞI

Doç. Dr. Zemine ALIYEVA

Kiev National Taras Shevchenko University UKRAYNA

zemineali63@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1001-0105

Özet

Son dönemde yapılan çalışmalar ile 13. yüzyılda Orta Anadolu'da Aksaray Ortaköy civarında yaşamış olabileceği ortaya çıkan Yunus Emre, Türkiye'de olduğu gibi Azerbaycan'da da dikkatle okunmakta ve yaratıcılığı üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Bu konuda en önemli araştırma, tanınmış Azerbaycan yazarı Anar'dır. Anar'a göre; "Yunus Emre'yi Türk edebiyatı tarihinden çıkarmadan Azerbaycan edebiyatı tarihine de dahil etmek, onun mensup olduğu yeri sağlamlaştırmak şeref borcudur."

Azerbaycan'da Yunus Emre'ye bu kadar ilgi nerden gelmektedir? Yunus Emre, birkaç Arap ülkesinde hatta Suriye ve Irak'ta tanınmış, dünyanın her bölgesinde büyük saygıyla karşılanmıştır. Yapılmış olan araştırmalar, onun şiirlerindeki "Yukarı Eller" ifadesinin Azerbaycan ve Kafkaslara bir gönderme olduğunu göstermektedir. Yunus Emre, Oğuz Türkçesiyle yazan bir şairdir ve bu vesileyle onun şiirleri dikkatle okunur ve incelenir. Azerbaycan şiir tarihinin oluşum ve gelişiminde, onun çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Azerbaycan'ın Qax şehrinde Yunus Emre'nin mezarının olduğu tahmin edilir. Hatta Tabduk Emre'nin mezarının da burada bulunduğu rivayet edilir.

Azerbaycan'da Yunus Emre yaratıcılığı üzerine olan araştırmalar, 20. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. 1927 yılında Emin Abidin "Maarif İşçisi" gazetesinde yayımlanan "Hece Vezninin Tarihi" adlı makalesinde Yunus Emre'nin Türk şiirinde hece vezni ile ilgili hizmetlerinden bahsedilir. Daha sonra Salman Mumtaz, iki yıl sonra yayımladığı "Molla Kasım ve Yunus Emre" adlı makalesinde Osmanlı Edebiyatında önemli etkisi olan büyük Türk şairinin Azerbaycan edebiyatıyla ve onun kurucusu olan Molla Kasım ile ilgisinden bahsetmektedir. Bu konu, Mehmet Fuat Köprülü'nün araştırmalarında da bulunmaktadır.

1926 yılında Bakü'de düzenlenen Türkoloji Kongresinden sonra Mehmet Fuat Köprülü, Azerbaycan ilim adamları ile tanışmış ve onların edebi faaliyetlerini araştırmıştır. Azerbaycan'da Yunus Emre yaratıcılığı alanında çalışan edebiyatçılar şunlardır: Anar, Bahtiyar Vahapzade, Bekir Nebiyev, Tofik Hacıyev, Azade Rüstemova, Kara Namazov, Yusuf Seyidov, Mürsel Mürselov, Kâmil Veli Narimanoglu, Fuzuli Bayat, Mahira Guliyeva, Feride Valiyeva, Tarane Turan Rahimli.

1928 yılında Salman Mumtaz, Yunus Emre'nin eserlerini ilk defa Azerbaycan diline çevirmiştir. Daha sonra, bu şiirler muhtelif zamanlarda yayımlanmıştır. Azerbaycanlı ilim adamı, akademisyen İsa Habibbeyli, redaktörlüğü ile hazırlanan on ciltlik Azerbaycan Edebiyatı Tarihinin 3. cildinde Yunus Emre'ye geniş yer verilir.

Anahtar Kelimeler: Türkoloji, Yunus Emre, Aksaray, Azerbaycan edebiyatı, Oğuz Türkçesi, Yukarı Eller

YUNUS EMRE CREATIVITY IN AZERBAIJAN LITERATURE

Abstract

With recent studies, it has been revealed that she may have lived around Aksaray Ortaköy in Central Anatolia in the 13th century who is Yunus Emre read carefully in Azerbaijan as it is in Turkey, and researches are carried out on his creativity. The most important research on this subject is the well-known Azerbaijani writer Anar. According to Anar; "It is a debt of honor to include Yunus Emre in the history of Azerbaijani literature without removing him from the history of Turkish literature, and to strengthen his place."

Where does this much interest in Yunus Emre come from in Azerbaijan? Yunus Emre has been recognized in several Arab countries, even in Syria and Iraq, and has been greeted with great respect in all parts of the world. The research that has been done, the expression "Yukarı Eller" in his poems is a reference to Azerbaijan and the Caucasus. Yunus Emre is a poet who writes in Oghuz Turkish and on this occasion his poems are carefully read and studied. It has a very important role in the formation and development of Azerbaijani poetry history. It is estimated that Yunus Emre's tomb is located in Qax city of Azerbaijan. It is even rumored that the tomb of Tabduk Emre is located here.

Research on Yunus Emre creativity in Azerbaijan started in the second half of the 20th century. In his article titled "Hece Vezninin Tarihi" published by Emin Abidin in the "Maarif İşçisi" newspaper in 1927, Yunus Emre's services regarding syllabic meter in Turkish poetry are mentioned. Later, Salman Mumtaz, in his article titled "Molla Kasım and Yunus Emre", published two years later, talks about the relationship of the great Turkish poet, who had a significant impact on Ottoman Literature, with Azerbaijani literature and its founder, Molla Kasım. This subject is also found in the researches of Mehmet Fuat Köprülü.

After the Turcology Congress held in Baku in 1926, Mehmet Fuat Köprülü met with Azerbaijani scientists and researched their literary activities. Literary figures working in the field of Yunus Emre creativity in Azerbaijan are Anar, Bahtiyar Vahapzade, Bekir Nebiyev, Tofik Hacıyev, Azade Rustemova, Kara Namazov, Yusuf Seyidov, Mursel Murselov, Kâmil Veli Narimanoglu, Fuzuli Bayat, Mahira Guliyeva, Feride Valiyeva, Tarane Turan Rahimli.

In 1928, Salman Mumtaz translated Yunus Emre's works into Azerbaijani for the first time. Later, these poems were published at various times. Yunus Emre is given wide coverage in the 3rd volume of the ten-volume History of Azerbaijani Literature, which was prepared under the editorship of Azerbaijani scientist, academician Isa Habibbeyli.

Keywords: *Turcology, Yunus Emre, Aksaray, Azerbaijani literature, Oghuz Turkish, Yukarı Eller*